

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1915.

Andra kammaren.

Nr 21.

Onsdagen den 17 februari.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Herr statsrådet *Broström* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 29, angående tillfälligt lönetillägg åt viss personal av lägre grad vid statens järnvägar;

nr 28, angående tilläggs pension till förre stationskarlen vid statens järnvägar *O. Lundgren*; och

nr 33, angående anslag till lots- och fyrinrättningen med livräddningsanstalterna m. m.

Nämnda propositioner bordlades på begäran.

§ 2.

Föredrogos vart för sig:

bevillningsutskottets betänkande, nr 4, i anledning av väckt motion om vissa ändringar i gällande bestämmelser om skyldighet att lämna uppgifter till ledning vid taxering; och

konstitutionsutskottets utlåtande, nr 2, i anledning av väckt motion om ändring i gällande bestämmelser angående fyllnadsval till ledamöter i drätselkammare.

Kammaren biföll vad utskotten i nämnda betänkande och utlåtande hemställt.

§ 3.

Till behandling företogs härefter statsutskottets utlåtande, nr 2, angående regleringen av utgifterna under riksstatens andra huvudtitel, innefattande anslagen till justitiedepartementet.

Punkterna 1—7.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Andra kammarens protokoll 1915. Nr 21.

Punkten 8.

Lades till handlingarna.

Punkten 9.

Utskottets hemställan bifölls.

*Ang. krigshov-
rättsrådets
avlönning.*

Efter föredragning härfpå av *punkten 10*, angående Svea hovrätt med därunder lydande justitiestat, begärdes ordet av

Chefen för justitiedepartementet herr statsrådet *Hasselrot*, som yttrade: Kungl. Maj:t har föreslagit, mina herrar, att krigshovrättsrådet måtte tillerkännas ett särskilt arvode av 500 kronor. Statsutskottet har avstyrkt detta förslag; och naturligtvis kommer kammaren att följa utskottet. Jag har emellertid ansett mig icke kunna med fullständig tystnad förbigå detta förhållande.

Bifall till utskottets förslag innebär, att krigshovrättsrådet i löneavseende i viss mån kommer i ofördelaktigare ställning än sina kamrater i hovrätten, i det att krigshovrättsrådet aldrig kan bli ordförande i krigshovrättsdivisionen och sålunda ej heller komma i åtnjutande av det för divisionsordförande bestämda särskilda anslag av 500 kronor. Slutet blir sålunda, enligt utskottets förslag, att krigshovrättsrådet kommer i en 500 kronor ogynnsammare ställning än sina kamrater.

Detta anser jag icke vara förenat med billighet, och jag anser det ej heller vara klokt med hänsyn till den synnerligen ansvarsfulla ställning, som krigshovrättsrådet intager såsom varande den, hos vilken man måste presumera den största sakkunskapen på den militära rättskipningens område. Frånsett den omständigheten, att ett beslut, varigenom krigshovrättsrådet kommer i ogynnsammare ställning än andra hovrättsråd, kan ge vårt krigsfolk den oriktiga föreställningen att statsmakterna anse den militära rättskipningen mindervärdig i förhållande till den allmänna, kan ett dylikt beslut få den verkan att vi i en framtid måste åtnöja oss med ett mindre kvalificerat krigshovrättsråd, än eljest skulle vara nödigt. Det är nämligen mycket väl tänkbart, att överkrigsfiskalen, som man närmast tänkt sig skulle rekrytera krigshovrättsrådsbefattningen, icke är lämplig till vidare befordran; och man kan icke gärna tänka sig, att en person, som kan bli vanligt hovrättsråd, skulle under förutsatta förhållanden vara vilig att mottaga en krigshovrättsrådsbeställning.

Herr talman! Som vi alla veta, är det icke nog att hava en utmärkt lagstiftning. Även den bästa lagstiftning förlorar till väsentlig del sin betydelse, om icke också rättskipningen är god. Det vore verkligen stor skada, om en reva nu åstadkommes i den nya krigslagstiftningen, av vilken vi alla väntat oss åtskilligt gott.

Vidare anfördes ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

Punkterna 11—15.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 16, angående avlöningar till civila ledamöter i krigsrätterna m. fl. föredrogs härefter; och yttrade därvid

Herr Ekman: Herr talman! Då på grund av någon ofullständighet i den kungl. propositionen en missuppfattning här gjort sig gällande såväl i det betänkande, som nu föreligger, i vad det rör denna punkt, som också i det kartongblad, som nyss i kammaren utdelats, tillåter jag mig, herr talman, hemställa, att kammaren behagade återremittera denna punkt till statsutskottet.

Vidare anfördes ej. Punkten återförvisades till utskottet för ny behandling.

Punkterna 17—23.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Härpå föredrogs *punkten 24*, angående kamreraren i fångvårdstyrelsen J. H. Nilssons rätt till ålderstillägg för visst fall. Därvid yttrade

Ang. kamreraren i fångvårdstyrelsen J. H. Nilssons rätt till ålders tillägg för visst fall.

Herr Tengdahl: Herr talman! Vid genomläsandet av vad i detta ärende i statsverkspropositionen anföres, framställer sig osökt frågan om vad som ytterst ligger bakom detta. En tjänsteman i ett centralt ämbetsverk förklarar sig ämna söka en ledig befattning under vissa villkor, och genast skola alla statsmyndigheter stå till tjänst för att skapa de betingelser, som synas den ifrågavarande tjänstemannen önskliga. Den lediga tjänsten har ej varit till ansökning ledigförklarad; ingen vet ännu, vilka sökande, som kunna anmäla sig, men tjänsten är i alla fall bortlovad åt en nära pensionsmässig man, som föga eller intet sysslat med vad den nya befattningen bjuder honom fullt behärska, nämligen praktisk fångvård.

Hemställan i fråga har inom fångvårdsstaten väckt rätt stor harm och ovilja, som säkert ej kommer att främja arbetet inom den svenska fångvården. Och vem kan undra på detta? En oförvitlig kår finner sig desavouerad av sin chef, då det äntligen en gång gäller att tillsätta en mera givande och bemärkt plats. Ingen duger att sköta det stora Långholmsfängelset av alla dessa direktörer, som ägnat hela sitt liv åt direkt fångvårdsarbete, utan där skall med regeringens och riksdagens medverkan placeras en äldre man, främmande för praktiskt penitentiärt arbete. Skötseln av räkenskaper och förråd å det stora fängelset på Långholmen, vilket enligt förra riksdagens beslut

Ang. kamreren i fångvårdsstyrelsen J. H. Nilssons rätt till ålders-tillägg för visst fall.
(Forts.)

skall med betydande kostnader omdanas till en penitentiär mönsteranstalt, synes gå framför behandlingen av själva fångarna, en åsikt, som bort delgivas riksdagen, innan medel beviljades i ovannämnda syfte.

Att här ligger något bakom vad som officiellt meddelats, är uppenbart. Det hela tyder på en brist på samarbete mellan fångvårdsmyndigheterna och fångvårdsmännen, mellan styrelse och underordnade — en brist, som ej bör få förefinnas i ett statens verk.

Vad detta speciella fall beträffar, synes det bestämt peka hän mot önskvärheten av förändrade grunder med avseende å tillsättandet av chefsplatserna vid de större fångvårdsanstalterna. Dessa platser synas otvetydigt böra tillsättas av Kungl. Maj:t, varmed även utan kostnad för statsverket orsakerna till den nu tilläventyrs i många avseenden otillfredsställande rekryteringen av fångvårdens högre tjänstemän skulle i avsevärd grad undanröjas. Det kan endast glädja undertecknad, att statsutskottet vid sitt bifall till Kungl. Maj:ts hemställan just gjort ett uttalande i denna riktning.

Emellertid vill jag påpeka, att med det föreslagna beslutet man ju icke principiellt knäcker frågorna om löneberäkning vid övergång från vare sig fångvårdsstyrelsen till fångvårdsstaten eller tvärt om.

Jag har intet yrkande.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 25—35.

Utskottets i nämnda punkter gjorda framställningar blevo av kammaren bifallna.

§ 4.

Vidare föredrogs bankoutsiktets utlåtande, nr 3, angående verkställd granskning av riksbankens styrelse och förvaltning.

Punkten 1.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 2.

Lades till handlingarna.

Punkten 3.

Kammaren biföll utskottets hemställan.

§ 5.

Bankoutskottets memorial, nr 4, med överlämnande av fullmäktiges i riksgäldskontoret skrivelse angående den del av 1914 års 5 % statslån, som försålts under år 1915, föredrogs härefter; och yttrade därvid:

Herr E. A. Nilson i Orebro: Herr talman! Innan herr talmannens klubba faller, bekräftande kammarens beslut att lägga detta memorial till handlingarna, vill jag likväl tillåta mig göra ett par erinringar.

Riksgäldsfullmäktige ha träffat avtal med ett konsortium av svenska bankinstitut om placering inom landet av viss del av ett fem-procents svenskt statsrätelån av den 15 oktober 1914 till en kurs av 98 $\frac{1}{2}$ %. Allmänheten, det är allmänt bekant, har tecknat detta lån till pari. Det belopp, som konsortiet sålunda för sitt besvär betingat sig, uppgår till omkring 525,000 kronor. Nu är det ett spörsmål, som givetvis självmant framställer sig: Skulle det icke männe ha varit möjligt för riksgäldskontoret att genom riksbankens förmedling själv emittera detta lån, d. v. s. utan mellanhänder försälja dessa obligationer till den svenska allmänheten? Hade så skett i förevarande fall, hade svenska staten haft en halv miljon kronor mera valuta, och det hade under närvarande tider ej varit att förakta.

Nu kan man ju häremot invända, att detta konsortium också erhållit gottgörelse för den risk, som konsortiet måste ikläda sig. Jäväl, men det förefaller mig, att staten själv borde kunnat bära den risken. För övrigt förmäler ryktet såsom fullt trovärdigt, att bankkonsortiet av riksbanken har betingat sig rediskonteringsrätt för dessa obligationer intill 95 % av obligationernas valör. Är detta rykte sant, så utgör i själva verket bankkonsortiets risk skillnaden mellan 95 och 98 $\frac{1}{2}$ %, d. v. s. allenast 3 $\frac{1}{2}$ %, och då kvarstår det faktum, att det är riksbanken, som ytterst iklätt sig risken för detta lån.

Spörsmålet har ju även en annan sida. Atskilliga personer och institutioner i landsorten hade gärna velat teckna någon del av beloppet, men redan innan de fått underrättelse om att en sådan möjlighet förefanns, var lånet slutsålt. Det är nämligen helt naturligt, att personer, som ha sina besparingar placerade, låt oss säga på bankräkningar, som lämna på sin höjd 4 %, med mycken begärlighet hade begagnat sig av det tillfälle, som erbjudit sig, för att i stället få sina små besparingar placerade i statsränteobligationer, som under en tioårsperiod lämna dem 5 % säker inkomst. Särdeles lämplig blev den placeringen av små besparingar i och med det att riksgäldsfullmäktige vidtagit den enligt min mening mycket kloka anordningen att utgiva obligationer uti valörer även på 100 kronor, ty därigenom har det ju möjliggjorts att samla upp småbesparingarna. Men

Ang. 1914 års vill man samla upp småbesparingarna, bör man också låta möjligheten stå öppen för dem, som ha små besparingar, att kunna komma i besittning av dessa obligationer.

5 % statslån.
(Forts.)

Nu torde nog någon häremot göra den invändningen, att svenska staten säljer obligationer även genom poststationerna, och det är sant. På vilken poststation man än kommer in, hänger där en reklamskylt, som anger, att postkontoret tillhandagår med dylik anskaffning av obligationer. Det brukar stå på skylten: Här försäljes svenska statens 3,6 % obligationer till kurs, som av riksgäldsfullmäktige bestämmes. Men, mina herrar, tror någon, att i dessa tider allmänheten mycket reflekterar på att köpa 3,6 % obligationer? Däremot söker man på samma poststationer förgäves efter en reklam för 5 % obligationerna, som under närvarande tid givetvis skulle vara särdeles begärliga.

Jag vågar i anslutning till det nu anförda uttala den förhoppningen, att riksgäldsfullmäktige ville för framtiden benäget taga under övervägande de synpunkter jag nu har anført vid kommande försäljningar av svenska statens obligationer eller vid uppläggande av nya inhemska statslån.

Herr talman, jag har intet yrkande att framställa.

Herr Bäcklund: Herr talman, mina herrar! Det är samma fråga, som herr Nilson i Örebro nu har berört, som föranleder mig att också yttra några ord, ty riksgäldsfullmäktiges åtgöranden i denna fråga ha väckt ett visst uppseende i landet. Jag skall be att få bevisa det genom att uppläsa en tidningsartikel, som stått i en av Sveriges mest konservativa tidningar, nämligen Falköpingstidningen för den 27 januari 1915. Den lyder: »Det senaste inhemska statslånet. För några dagar sedan inbjöd staten till teckning av ett betydande belopp statsobligationer, löpande med 5 % ränta. Detta tillfälle till en god kapitalplacering intresserade naturligtvis livligt stora och små kapitalister inom landet, och att särskilt de största, d. v. s. bankerna, här vädrat ett gynnsamt tillfälle blev snart klart.

Inom härvarande sparbanks styrelse väcktes för någon tid sedan förslag att vid lämpligt tillfälle söka placera åtminstone ett par hundratusen kr. av bankens reservfond i statsobligationer, och då nu vid senaste emissionen ett tillfälle härtill gavs, sökte man genast utnyttja detta. Med all önskvärd skyndsamhet ingav banken sitt erbjudande, vilket under normala förhållanden bort leda till »affär». Men det gick emellertid inte alls, ty med första post ingick hit meddelande om, att beloppet redan var fulltecknat.

Det var ju i någon mån ägnat att förvåna, att teckningen av så många miljoner kunde vara avslutad innan allmänheten ens hunnit få kunskap om densamma. Men förklaringen kom nästa dag. Då meddelades nämligen från en enskild bank i ett av våra grannlän, att man där kände till Falköpings sparbanks önskan att få köpa statsobligationer och på samma gång

utbjöd banken ifråga de önskade obligationerna till salu — med tillägg av $\frac{1}{4}$ procent. Ang. 1914 års
5 % statslån.

Med ens stöd härmed klart, att de »stora» bankerna i rent jobbaresyfte inköpt de emitterade obligationerna. (Forts.)

Att det inom vårt land lika väl som t. ex. i Frankrike skulle gå lätt för sig att placera betydande inhemska statslån är visst, men lika visst är, att detta eftersträvansvärda förhållande hämmas eller omintetgöres, därest jobberiet skall bliva mellanhanden mellan staten och dem, som eljes gärna skulle vara direkta köpare.

Denna sak är väl värd att diskuteras, på det att såväl staten som den enskilde må komma i åtnjutande av de ekonomiska fördelar, som ett undanröjande av det härovan påpekade missförhållandet tvevelsutan skulle medföra.»

Det är, som jag nämnde, en av våra mest konservativa tidningar, som påpekar detta. Jag tror, att detta kan ha sitt berättigande, ty saken har väckt ganska stort uppseende. I synnerhet tror jag, att denna uppsats väckt stor anklang hos bondeklassen, ty det är väl dock i stort sett bondeklassen, som har sina besparingar på sparbankerna, och det skulle naturligtvis vara en förman för dessa sparbanker att vid ett sådant tillfälle kunna placera sina pengar i papper, som voro fullt säkra och lämnade en dräglig avkastning. Men nu veta vi ju, att det i stället är så, att sparbankerna ha en stor del av sina pengar insatta hos de enskilda bankerna mot ganska låg ränta, och detta därför att sparbankernas rörelsefrihet är ganska inskränkt, så att de icke alltid kunna placera sina pengar på sådana ställen, där de skulle giva bättre avkastning, än vad nu är fallet. Därför är det naturligtvis ett livsintresse för sparbankerna och med dem jämställda att kunna vid ett sådant här tillfälle, när staten säljer obligationer, få vara med och köpa obligationer för de belopp, som de hava tillgängliga.

Jag ber, med anledning av den betydelse frågan har, att här få göra ett uttalande utan framställande av något yrkande, och jag ber då att få trycka på, huruvida det icke snart bör göras en omorganisation av riksgäldskontoret, i syfte att staten själv kan sköta sin låneförmedling, så att ett upprepande av här påtalade lånepolitik icke behöver ifrågakomma.

Herr Kristensson: Jag ber att få uttrycka min tacksamhet till de båda föregående talarne för att de fäst uppmärksamheten i kammaren på denna sak.

Jag har lika litet som de något klander att framställa mot riksgäldsfullmäktige. Jag tror, att situationen var sådan, såväl den 15 oktober som nu den 14 januari, att fullmäktige måste hastigt nog få in pengar och att fullmäktige därför näppeligen hade vid dessa tillfällen något annat att göra än att antaga det anbud, som förelåg från ifrågavarande konsortium. Jag vill dock meddela, att riksbanken nu, jag tror för första gången, deltagit

Aug. 1914 års
5 % statslån.
(Forts.)

i uppläggandet av ett inhemskt obligationslån, och jag tycker, att ett tack här bör uttalas till riksbanken, därför att den verkligen trätt in härvidlag. I det första lånet på 30 miljoner i oktober deltog riksbanken med 18 % eller lika mycket som den största av de övriga deltagarna i konsortiet. Och i lånet den 14 januari på 35 miljoner deltog riksbanken med 18 ½ %. Det arvode, som bankkonsortiet hade, delade riksbanken sätillvida, att den av det första lånet fick 54,000 kronor och av det sista 97,125 kronor. Men vad har då staten fått betala till privatbankerna i övrigt för den hjälp de lämnat staten? Jo, icke mindre än 683,875 kronor.

Nog förefaller det mig, att när vi ha riksbanken med kontor över hela landet och när vi ha riksgäldskontoret och när vi ha dessutom postverket, det skulle vara möjligt att för framtiden kunna ordna saken så, att icke staten behöfve betala en så oerhört stor provision till privatbankerna, då staten vill taga upp ett inhemskt statslån. Måhända måste, såsom den föregående talaren var inne på, en viss omorganisation av riksgäldskontoret ägarum, så att där finnes en jourhavande direktör, som har mottagning varje dag på kontoret. Måhända får man också på ett eller annat sätt skaffa nya krafter till riksbanken. Därom kan jag dock icke för närvarande yttra mig. Men det förefaller mig, som om staten skulle kunna genom sina egna organ lägga upp dessa lån, utan att behöva betala så avsevärda belopp, som det här rör sig om. Det går ju till betydligt över en halv miljon blott för detta lån och jag förmodar, att vi ganska snart bli tvingade att upptaga nya inhemska statslån och till dess det sker — vi ha ju minst ett par månader dit — borde statens egna organ sättas i stånd att upplägga lånen.

Inom bankoutskottet har denna sak varit på tal, men har tillsvidare skjutits åt sidan i avvaktan på en motion, som skulle taga initiativ härtill. Jag vill uttrycka den förhoppningen, att de föregående talarna, när motionen framkommer, ville stöda denna sak, så att vi för framtiden kunde komma ifrån att på detta sätt åt enskilda bankinstitut betala så stora provisioner. Jag tycker, att den provision, som här fordrats, icke står i rimligt förhållande till den tjänst, bankerna härvidlag gjort statsverket.

Herr Berg i Munkfors instämde häruti.

Herr Ekman: Herr talman, mina herrar! Då både den förste och även den siste ärade talaren ha berört de villkor, som bankkonsortiet stipulerade vid uppläggandet av det nu avhandlade lånet, och uttalat sig i den riktningen, att de funnit dessa villkor vara nog så hårda, ber jag att från början få säga, att jag har naturligtvis icke såsom riksgäldsfullmäktig någon som helst anledning att försvara de villkor, som de enskilda bankerna ha ansett sig böra vid detta tillfälle uppställa, utan jag har endast att söka

giva förklaring, varför riksgäldsfullmäktige sett sig nödsakade att acceptera dessa villkor. Ang. 1914 års
5 % statslån.

Jag vill dock icke underlåta att i förbigående säga, att det synes mig, som om tidpunkten för att rikta anmärkningar beträffande de villkor, under vilka pengar för statens räkning nu kunna anskaffas, icke är fullt lyckligt vald. Situationen, mina herrar, har varit sådan — det kan ju gärna sägas rent ut — att den största svårigheten icke legat i att träffa uppgörelse om detaljerna, om villkoren, utan den största svårigheten har legat i att överhuvud taget kunna upplåna tillräckligt med pengar.

Då krisen inträdde, befann sig riksgäldskontoret i en ovanligt gynnsam ställning med hänsyn till alla de krav, som enligt för riksgäldskontoret gällande reglemente kunna ställas på kontoret under normala förhållanden, jag inbegriper således även kreditiven. Men under den kris, som sedan uppkommit, har från statsverkets sida på riksgäldskontoret ställts fordringar, som man icke kan anse vara inrymda i vad riksgäldskontoret har skyldighet att under normala förhållanden uppfylla. Riksgäldskontoret har haft att tillgodose krav i vida större utsträckning, än som kunde förutses. Jag ber att få taga fasta på vad den ärade talare, som yttrade sig i egenskap av representant för bankoutskottet, här nämnde, nämligen att man vid granskningen av det sätt, var på riksgäldskontoret under denna, jag vågar säga det, synnerligen påfrestande period sökt att motsvara sina skyldigheter, icke funnit anledning till anmärkning.

De krav, som alltså ställts på riksgäldskontoret, har man sökt att snabbt få tillgodosedda. Riksgäldskontoret har nödgats se till icke blott, hur man skulle kunna upplåna pengar, utan också hur man skulle kunna upplåna pengar på sådant sätt, att de hastigt bleve tillgängliga. Jag får särskilt påpeka beträffande det lån, som debatten här rör sig om, nämligen 35-miljonerslånet, att långivarna, d. v. s. det konsortium, som upplade lånet, genast ställde till riksgäldsfullmäktiges förfogande 20 miljoner och förband sig att lämna återstoden före den 1 mars, under det att de som tecknat sig hos bankerna för detta lån, icke behöva inbetala mer än hälften den 1 juli och återstoden före årets slut.

Jag har velat framhålla detta såsom ett av skälen till att riksgäldsfullmäktige måst finna sig i villkor, som man under normala förhållanden kunnat finna nog så hårda.

Den förste ärade talaren påpekade — och det ströks sedan under även från annat håll — möjligheten av, att man skulle kunna genom riksbanken verkställa uppläggning av inhemska lån. Jag vill ingalunda säga, att det under normala förhållanden skulle vara omöjligt, och icke heller att det under de förhållanden, som rått, skulle visat sig fullständigt omöjligt, men jag ber att få påpeka att det sätt, som använts för realiserandet av det lån, varom nu är fråga, tillämpats under samverkan med Sveriges riksbank och med godkännande av dess chef. Här gällde det för riksgäldskontoret, som jag nyss nämnde, att skaffa dessa medel och att

(Forts.)

Ang. 1914 års % statslån.
(Forts.) skaffa dem snart, och det gällde att icke misslyckas. Man måste under de förhållanden, som voro rådande, taga det säkra för det osäkra och icke under en sådan kris ge sig ut på något försök att experimentera.

Huruvida riksgäldskontoret för framtiden, under normala förhållanden, bör övergå till ett annat sätt för försäljning av svenska statens obligationer, antingen genom riksbanken eller genom riksgäldskontoret självt eller under samverkan mellan båda, det är en fråga, som icke föreligger nu och som kan återupptagas. Givet är, att den hållning till denna fråga, som bankoutskottet och riksdagen intaga, kommer att på riksgäldsfullmäktiges handlingsätt inverka avgörande. Men jag måste säga, att skall en sådan anordning ske, att riksgäldskontoret direkt skall försälja sina obligationer, då ha de talare rätt, som sagt, att det torde bli nödvändigt att verkställa en omorganisation av det nuvarande riksgäldskontoret.

Herr talman, jag har intet yrkande.

Herr S o m m e l i u s: Herr talman, mina herrar! Det torde vara överflödigt att ytterligare lägga något till det sista anförandet, men jag kan icke underlåta att uttala såsom min mening, att de anmärkningar, som mot riksgäldskontoret framstälts rörande detta 30-miljoners lån i oktober icke äro vare sig rättvisa eller befogade. Jag skall göra det med några enkla ord.

Jag ber att få framhålla, att det är första gången, som riksgäldskontoret gör ett försök att upptaga ett inhemskt lån. Naturligtvis kunde man då försökt sig på att göra detta genom riksbanken, men den besitter icke den organisationen, att riksgäldskontoret kunde äga visshet om att lyckas. Nu säger man, att man kunde släppt ut ett lån till parikurs eller till $4\frac{1}{2}$ %. Ja, det är riktigt, men det hade endast blivit ett försök, och kontoret hade icke med visshet kunnat räkna på att få *hela* lånet tecknat. Det hade kanske kunnat bli 10 miljoner eller något dylikt. Det är vidare ovisst och icke klart bevisat, att detta lån fallit i händerna på småfolket, tvärtom. Valörerna vittna om att helt säkert en betydlig del av lånet gått till större kassor och en obetydlig del till småfolket.

Emellertid har riksgäldskontoret måst, såsom herrarna själva torde inse, skaffa sig absolut visshet om att under nu rådande kritiska situation få hela detta belopp, och då man ville upptaga lånet inom landet — det fanns ju icke möjlighet att gå till den utländska låne marknaden — hade riksgäldskontoret intet annat val än att vända sig till ett konsortium, som sade: Vi garantera hela lånet till fullo. alla de 30 miljonerna få ni inom viss tid och på bestämt angivna dagar. För riksgäldskontoret var det absolut nödvändigt att äga denna visshet, och det kunde icke gärna bli någon tvekan om att man borde antaga konsortiets förslag, även om man finge vidkännas en del av kursen.

Det synes mig — och det har ju också varit på tal i bankoutskottet — att man borde ge riksgäldskontoret ett erkännande för det

utmärkta sätt, varpå kontoret skött våra länetransaktioner under denna kritiska tid, och jag tror icke, att kammaren har någon anledning att i detta ärende göra något uttalande i annan riktning. Vad fullmäktige gjort har skett uteslutande på grund av den kritiska situationen och har varit absolut nödvändigt. —

Herr talman, jag har intet yrkande.

Herr Söderberg i Stockholm: Herr talman! Det har förut sagts, att det icke är tal om något misstroende votum mot riksgäldsfullmäktige i detta fall, och jag tror, att ingen i bankoutskottet eller kammaren har något emot att ge riksgäldskontoret ett ampelt erkännande för det sätt, varpå det hittills lyckats klara sig genom svårigheterna. Ännu äro vi ju icke över alla svårigheter, men vi hoppas, att det skall lyckas för fullmäktige att även i fortsättningen övervinna dem.

Jag kan emellertid icke riktigt dela herr riksgäldsfullmäktiges Ekmans uppfattning, att tillfället nu icke skulle vara riktigt lyckligt valt att ge uttryck åt den uppfattning man får vid en närmare granskning av det sätt, varpå riksgäldsfullmäktige handhaft låneaffärerna. Det är klart, att när krisen gått över och man kommit in i andra lugnare förhållanden, så skulle ett uttalande i denna fråga väsentligen förlora sin aktualitet. Jag tror icke, att jag begär någon indiskretion, om jag säger, vad vi erfarit vid läsningen av en annan punkt av fullmäktiges protokoll, nämligen den, som rör de länetransaktioner, som icke blivit avgjorda. Det kunde vara intressant att taga del av dem också. Det förelåg ju för fullmäktige, såsom framgår av protokollet för den 4 september i fjol, ett utomordentligt behov att få pengar, som fallet ju för övrigt varit hela tiden. Riksgäldskontoret fick ett anbud från privatbankerna — det var, om jag icke missminner mig, samma konsortium, som övertog 30-miljonerslånet — att övertaga ett lån om 20 miljoner kronor på skattkamaranvisningar och betalbart om två år. För det lånet begärde bankerna en kapitalrabatt på 600,000 kronor, eller en kurs på 97 % och därtill en förbindelse från riksbankens sida att få belåna dessa skattkamarväxlar till 90 %. På inrådan av chefen för riksbanken gick den transaktionen icke i verkställighet, ty riksbanken ansåg villkoren för hårda och sade sig kunna erbjuda förmänligare villkor.

Jag vill här endast i förbigående stryka under, att det var nog ett ganska lyckligt beslut vi fattade för några år sedan, när det beslöts, att riksdagen fortfarande skulle ha herravälde över riksbanken. Den var nog en synnerligen välbehöfvig regulatur vid detta tillfälle. Jag vill endast hava sagt detta i förbigående som en interjör från de förhandlingar, som ägt rum.

Jag kan icke komma ifrån den uppfattningen i själva saken, att när svenska staten är i behov av penningar, så ligger det onckligen något förödmjukande i att staten, som har två ekonomiska organ till sitt förfogande, riksbanken och riksgäldskon-

Ang. 1914 års
5 % statslån.

(Forts.)

toret, skall behöva trängas hos privatbankerna bland de andra supplikanterna för att få lån. Nog skulle väl riksbanken och riksgäldskontoret kunna åstadkomma, att staten själv finge ombestyra sina lån. — Jag vet icke, vilket inflytande kritiken i fjol över att fullmäktige år 1913 icke vände sig till den inhemska marknaden kan ha haft — faktum är ju, att de nu hava gjort det. Förhållandena, under vilka det skedde, voro icke lyckliga eller angenäma. Men nu har dock staten gått ut på den svenska lånemarknaden, och låt vara att man icke vid de första försöken, som gjordes med 30-miljonerslånet i oktober, och 35-miljonerslånet i januari, kunde nå ett resultat, som varit önskvärt, så får man dock ta lärdomar av det skedda, då det visat sig, att man icke kunde, till följd av kontorets organisation och förbindelser och på grund av behovet att få pengar så fort som möjligt, tränga ut direkt till svenska folket med förbigående av privatbankerna. Då är det naturligtvis en bjudande plikt att se till att institutionen blir så funtad, att man kan vända sig direkt till allmänheten. Jag måste säga, att om möjligen det konsortium, som tog lånet i fjol, ansåg, att en kurs på 99 % eller 1 % kapitalrabatt var nödvändig, så är jag därför icke säker på, att penningställningen så försämrats i januari i år, att man varit tvungen att sänka kursen till 98 ½ %, d. v. s. taga 1 ½ % kapitalrabatt. Det har förut sagts, att det är en väsentlig utgift, som fullmäktige sålunda haft och som skulle kunnat undvikas, om man haft förmåga att tränga ut direkt på lånemarknaden. Jag kan inte annat än uttala såsom min uppfattning, att det är föga troligt, att bankoutsnittet på grund av detta nu tager initiativ till att omorganisera riksgäldskontoret, därtill anser man förmodligen att anledningarna ej äro starka nog.

Den frågan har ju tidigare varit uppe hos fullmäktige själva, att fullmäktige skulle framlägga ett förslag till omorganisation av riksgäldskontoret. Men jag är övertygad om att, när frågan ett annat år kommer före, det icke är många i denna kammare, som ej äro medvetna om, att svenska statens värdighet fordrar, att vi få en annan form för det organ, som skall sköta upplåningen å statens vägnar, så att icke denna behöver uppträda som supplikant hos privatkapitalet.

Herr E. A. Nilson i Örebro: Med anledning av vad den ärade ledamoten av riksgäldsfullmäktige anfört, att tidpunkten icke skulle vara väl vald för att göra de erinringar, som jag och några andra talare gjort, ber jag endast få säga, att så ömtåliga få nog i varje fall icke riksgäldsfullmäktiges ärade ledamöter vara, att det icke skall vara tillåtet att i denna kammare uttala en önskan för framtiden, då man är så vänlig gent emot de ärade riksgäldsfullmäktige, att man icke uttalar något som helst klander mot den åtgärd fullmäktige hava vidtagit.

Jag förstår mycket väl de svårigheter, som riksgäldskon-

Ang. 1914 års
5% statslån.
(Forts.)

toret haft att övervinna, och jag tror nog, att det kan vara en viss riktighet i vad herr Ekman yttrade, då han sade, att största svårigheten var att anskaffa medlen, men som jag antytt — och då herr Ekman icke har beriktigat detta mitt uttalande, torde det få anses vara riktigt — voro villkoren sådana, att riksbanken skulle fått bära själva tyngdpunkten av den eventuella risken. Det synes mig därför, att svårigheten, om det verkligen uppstått någon sådan i större utsträckning, i varje fall hade fått bäras av statens eget penninginstitut. För övrigt är det nog ett överallt iakttaget sakförhållande, att egentliga svårigheten varit för de små kapitalinnehavarna att komma i besittning av något antal obligationer. Det har varit vida svårare för dem, synes det mig, att verkligen till parikurs få obligationerna i sin ägo, än det varit att bringa dessa ut i marknaden.

Jag ber också slutligen, med anledning av det yttrande samme ärade talare hade rörande frågan, att riksbanken skulle vara ensam försäljare av obligationerna, att endast få göra den erinringen, att jag pekade på postverket såsom för närvarande utövande försäljning av svenska statens obligationer. Men jag erinrade också om den olämpliga form, varunder denna försäljning försiggår, då nämligen endast sådana obligationer utbjudas, som under nuvarande tidsläge säkerligen ingen reflekterar på. Det synes mig vara vida lämpligare att tillhandahålla sådana obligationer, som för närvarande kunna vara av intresse för inköp.

Herr Ekman: Jag skulle ingalunda begärt ordet en gång till, om jag icke till min ledsnad funnit, att de två senaste talarna något missuppfattat mitt förra anförande. Då jag talade om, huruvida den nuvarande tidpunkten kunde vara fullt lämplig, var det i sammanhang med frågan om de enligt fleras uppfattning nog så hårda villkor, som bankkonsortiet vid upplåningen krävt för lånets uppläggning. Jag menade med detta, och jag tror, att jag även gav uttryck åt det, att vid en tidpunkt, då man främst måste se till att över huvud kunna låna upp pengar och först i andra rummet fästa sig vid detaljer, att vid en sådan tidpunkt var det mindre lämpligt att diskutera detaljerna än på en tid, då man på grund av större tillgång på pennin- gar över huvud kan uppträda stramare mot dem, som disponera över kapital.

Slutligen vill jag gent emot den siste ärade talaren säga, att det, att jag icke svarat på något, som rör en måhända förekommande överenskommelse mellan Sveriges riksbank och bankkonsortiet, icke får tagas som bevis för, huruvida en sådan överenskommelse finnes eller icke, då jag ej alls haft anledning att yttra mig annat än i egenskap av fullmäktig i riksgäldskontoret.

Vidare anfördes ej. Kammaren beslöt lägga memorialet till handlingarna.

§ 6.

Föredrogs bankoutskottets utlåtande, nr 5, angående verkställd granskning av riksgäldskontorets styrelse och förvaltning.

Punkterna 1—4.

Lades till handlingarna.

Punkten 5.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 7.

Om förordningar ang. siktning av rågmjöl och ang. viss sammansättning av rågbröd.

Å föredragningslistan fanns härefter upptaget lagutskottets utlåtande, nr 3, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående siktning av rågmjöl och förordning om viss sammansättning av rågbröd dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 14 januari 1915 dagtecknad proposition, nr 7, som hänvisats till lagutskottet, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bifogat utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden, begärt riksdagens yttrande över följande förslag till förordning angående siktning av rågmjöl och till förordning om viss sammansättning av rågbröd nämligen:

Förslag till Kungl. Maj:ts nådiga förordning angående siktning av rågmjöl.

1 §.

Vid framställning av rågmjöl till avsalu eller för annans räkning mot ersättning må ej mjölet siktas finare, än att av etthundra kilogram råg erhållas minst åttiofem kilogram mjöl.

Ej heller må någon hålla till salu rågmjöl, som är finare siktat än nyss är sagt, där han ej kan visa, att det blivit framställt utom landet eller ock inom landet före det denna förordning trätt i kraft.

Vad ovan stadgas gälle ock i avseende å rågmjöl, som av ekonomisk förening framställes för dess medlemmars räkning eller åt dem saluhålles.

2 §.

Bryter någon mot bestämmelse i 1 §, straffes med böter från och med tio till och med femhundra kronor.

Den, som under tid, då han är ställd under tilltal för förseelse, varom i första stycket av denna paragraf förmäles, fortsätter eller förnyar samma förseelse, skall, för varje gång stämning därför utfärdats och delgivits, fällas till de böter, som äro bestämda för sådan förseelse.

3 §.

För förseelse, som i 2 § sägs, vare, där den med husbondes vetskap begås av hans hustru, husfolk eller i hans arbete antagen person, husbonden ansvarig, liksom vore förseelsen begången av honom själv.

Om förordningar ang. siktning av rågmjöl och ang. viss sammansättning av rågbröd.
(Forts.)

4 §.

Förseelse, varom i 2 § förmäles, skall åtalas av allmän åklagare, i stad hos polisdомstol, därest särskild sådan är inrättad, men eljest hos poliskammare och, där sådan icke finnes, vid allmän domstol samt å landet vid allmän domstol; och gälle i fråga om klagan över domstols eller poliskammares beslut i dessa mål vad i allmänhet angående besvär i brottmål finnes förordnat.

5 §.

Ådömda böter skola tillfalla kronan. Saknas tillgång till böternas fulla gäldande, skall förvandling ske enligt allmänna strafflagen.

Denna förordning träder i kraft från och med fjärde dagen efter den, då förordningen enligt därå meddelad uppgift från trycket utkommit i svensk författningssamling, och gäller, där ej Konungen finner skäl annorlunda förordna, till den 1 september 1915; dock skall vad i 1 § andra stycket stadgas icke äga tillämpning, förrän från och med tionde dagen efter förordningens ikraftträdande.

Förslag till Kungl. Maj:ts nådiga förordning om viss sammansättning av rågbröd.

1 §.

Vid tillverkning till avsalu av bröd, vid vars framställning användes rågmjöl till större myckenhet, än som i vikt motsvarar fjärdedelen av det använda mjölet, skall i degen tillsättas minst en vikt-del potatis mot tre viktdelar rågmjöl eller en vikt-del potatismjöl, potatisflingor eller majsmjöl mot nio viktdelar rågmjöl.

Ej må någon hålla till salu bröd, vid vars tillverkning icke iakttagits vad nyss är sagt, där han ej kan visa, att det framställts utom landet eller ock inom landet före det denna förordning trätt i kraft.

Vad ovan stadgas gälle ock i avsende å bröd, som av ekonomisk förening tillverkas för dess medlemmars räkning eller åt dem salu-hålles.

Om förordningar ang. siktning av rågmjöl och ang. viss sammansättning av rågbröd.
(Forts.)

2 §.

Bryter någon mot bestämmelse i 1 §, straffes med böter från och med tio till och med femhundra kronor.

Den, som under tid, då han är ställd under tilltal för förseelse, varom i första stycket av denna paragraf förmåles, fortsätter eller förnyar samma förseelse, skall, för varje gång stämning därför utfärdats och delgivits, fällas till de böter, som äro bestämda för sådan förseelse.

3 §.

För förseelse, som i 2 § sägs, vare, där den med husbondes vetskap begås av hans hustru, husfolk eller i hans arbete antagen person, husbonden ansvarig, liksom vore förseelsen begången av honom själv.

4 §.

Förseelse, varom i 2 § förmåles, skall åtalas av allmän åklagare, i stad hos polisdomstol, därest särskild sådan är inrättad, men eljest hos poliskammare och, där sådan icke finnes, vid allmän domstol samt å landet vid allmän domstol; och gälle i fråga om klagan över domstols eller poliskammares beslut i dessa mål vad i allmänhet angående besvär i brottmål finnes förordnat.

5 §.

Ådömda böter skola tillfalla kronan. Saknas tillgång till böternas fulla gäldande, skall förvandling ske enligt allmänna strafflagen.

Denna förordning träder i kraft från och med fjortonde dagen efter den, då förordningen enligt därå meddelad uppgift från trycket utkommit i svensk författningssamling, och gäller, där ej Konungen finner skäl annorlunda förordna, till den 1 september 1915.

I samband med denna proposition hade utskottet till behandling förehåft tre i anledning av propositionen väckta motioner, nämligen inom första kammaren, nr 30, av herr *Nils Åkesson m. fl.* samt inom andra kammaren, nr 83, av herr *Ekerot m. fl.* och, nr 151, av herr *Magnusson* i Kalmar.

Herr *Nils Åkesson m. fl.* och herr *Ekerot m. fl.* hade i sina ovanberörda likalydande motioner hemställt, att riksdagen ville besluta, att första delen av 1 § i förordningen om viss sammansättning av rågbröd skulle erhålla följande lydelse:

1 §.

Vid tillverkning till avsalu av bröd, vid vars framställning användes rågmjöl till större myckenhet än som i vikt motsvarar fjär-

dedelen av det använda mjölet, skall i degen tillsättas minst en vikt-del potatis mot tre vikt-delar rågmjöl eller en vikt-del potatismjöl eller potatisflingor mot nio vikt-delar rågmjöl.

Om förordning ang. siktning av rågmjöl och ang. viss sammansättning av rågbröd.

(Forts.)

Herr *Magnusson* i Kalmar hade i sin motion föreslagit, att riksdagen måtte besluta sådan ändring i Kungl. Maj:ts proposition, nr 7, att förbud för all siktning vid förmalning av råg stadgades, eller, om detta ej vunne bifall, det stadgades, att minst 95 procent mjöl av varje 100 kilogram råg skulle uttagas vid rågförmalning, eller om det stadgades 85 procents uttagning, att de återstående 15 procenten skulle uttagas av kliet.

Utskottet hemställde,

1:o) att riksdagen med avslag å herr *Magnussons* i Kalmar motion måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anmäla, att riksdagen efter granskning av Kungl. Maj:ts förslag till förordning angående siktning av rågmjöl icke funnit skäl till erinran;

2:o) att riksdagen med avslag å herr *Åkessons* m. fl. motion och herr *Ekerots* m. fl. motion måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anmäla, att riksdagen efter granskning av Kungl. Maj:ts förslag till förordning om viss sammansättning av rågbröd icke funnit skäl till erinran.

Vid utlåtandet funnos emellertid fogade reservationer:

av herr *S. F. E. Söderbergh*;

av herrar *Stärner*, *Eliasson*, *Schotte* och *Pettersson* i Södertälje, som ansett förslagen vara av den natur, att de bort hänskjutas till riksdagen i den ordning, 87 § riksdagsförordningen stadgade samt önskat att i utskottets utlåtande måtte inflyta ett uttalande i ovan antydd riktning för att principiellt hävda den, enligt deras mening, rätta karaktären av författningarna;

av herrar *Stärner*, *Eliasson*, *Schotte* och *Pettersson* i Södertälje, som yrkat

I:o. *vidkommande förordningen angående siktning av rågmjöl*, att utskottet måtte hemställa, 1:o) att riksdagen i anledning dels av förevarande proposition, i vad den avsåg siktning av råg, dels ock av herr *Magnussons* i Kalmar motion måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anmäla, att riksdagen, efter granskning av Kungl. Maj:ts förslag till förordning angående siktning av rågmjöl icke funnit anledning till annan erinran, än att det syntes riskdagen att vid framställning av rågmjöl siktning icke borde få ske i vidare mån, än att av ethundra kilogram råg erhöles minst nittiofem kilogram mjöl, samt att i sammanhang härmed förbud jämväl borde meddelas för saluhållande av rågbröd, bakat av annat slags rågmjöl än det nyss nämnda, där det ej visades, att mjölet blivit framställt utom landet eller ock inom landet, innan författning i ämnet trätt i kraft; och

II:o. *beträffande förordningen angående viss sammansättning*
Andra kammarens protokoll 1915. Nr 21.

Om förordningar ang. siktning av rågmjöl och ang. viss sammansättning av rågbröd.
(Forts.)

av rågbröd, att utskottet måtte hemställa 2:o) att riksdagen, med avslag å de av herr Åkesson m. fl. och herr Ekerot m. fl. i ämnet väckta motionerna måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anmäla, att riksdagen, efter granskning av Kungl. Maj:ts förslag till förordning om viss sammansättning av rågmjöl, visserligen funnit mest önskvärt, att några föreskrifter i nu förevarande ämne icke komme till stånd, men att — då riksdagen av tillgängliga uppgifter eller eljest föreliggande omständigheter icke kunnat bilda sig en säker uppfattning, huruvida, även med förbud mot utmalning av råg annorledes, än som under 1:o) uttalats, den påräkneliga rågkvantiteten bleve otillräcklig för landets behov — riksdagen dock, därest Kungl. Maj:t, vid förnyad prövning av förevarande ärende, skulle finna åtgärder, i det syfte nu förevarande förordning avsåge, oundgängliga, icke hade anledning motsätta sig ett sådant förslag, i vilket hänseende erinran mot det nu föreliggande författningsförslaget icke föreläge; men att riksdagen härvid antog, att Kungl. Maj:t, i sammanhang med förordningens utförande, genom fastställande av maximipris för potatismjöl eller bindande överenskommelse med vederbörande träffade sådana förfoganden, att priset å potatismjöl icke komme att under ifrågavarande författnings giltighetstid överstiga det med kvarnägarna senast överenskomna priset för sammalet rågmjöl;

av herrar *Eliasson* och *Schotte*, som anført, att de påyrkat en hemställan från utskottets sida, att riksdagen i anledning av sistberörda två motioner måtte ytterligare uttala, att riksdagen vidare hade den erinran mot Kungl. Maj:ts förslag till förordning om viss sammansättning av rågbröd, att inblandning av majs i sådant bröd icke syntes böra påbjudas, innan, efter eventuellt förordnande om dels utmalning av råg på sätt under 1:o) uttalats, dels ock inblandande, i föreslagen proportion, i rågdeg av potatisprodukter, dessa åtgärder befunnos otillräckliga för att trygga landets rågbehov;

av herr *Persson* i Norrköping, som med instämmande av herrar *Lindhagen* och *Borg* föreslagit,

1:o) att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anmäla, att riksdagen efter granskning av Kungl. Maj:ts förslag till förordning angående siktning av rågmjöl icke funnit skäl till annan erinran än att vid förmalning av råg mjölet ej måtte siktas finare, än att av etthundra kilogram råg erhöles minst nittiofem kilogram mjöl och att herr Magnussons i Kalmar motion därmed finge anses besvarad;

2:o) att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anmäla, att riksdagen efter granskning av Kungl. Maj:ts förslag till förordning om viss sammansättning av rågbröd icke funnit skäl till någon erinran angående formen, men att riksdagen uttalade, att med utfärdandet av denna förordning måtte tillsvidare få anstå, samt att herr Åkessons m. fl. och herr Ekerots m. fl. motioner därmed ansåges besvarade; samt

av herr *Lindhagen*.

Utskottets hemställan upplästes, varefter

Herr Persson i Norrköping anförde: Herr talman, mina herrar! De båda förslag till förordningar, som lagutskottet här tillstyrkt, innehålla, som väl alla ledamöter av denna kammare torde ha sig bekant, dels bestämmelser angående förmalning av råg och dels bestämmelser angående viss tillsats till rågmjöl vid bakning av rågbröd. Den första förordningen avser att fastslå, att vid förmalning av råg mjölet ej får siktas finare än att av 100 kilogram råg erhålles minst 85 kilogram mjöl. Genom den föreslagna förordningen om bakning av bröd, vilket förslag blott gäller sådant bröd, som innehåller mera än 25 % rågmjöl, stadgas, att detta skall uppblandas antingen med 10 % potatismjöl, potatisflingor eller majs-mjöl eller ock med en fjärdedel potatis, om denna användes kokt och söndermosad, vilket väl bleve den vanligaste användningen av potatis i annan form än såsom potatismjöl eller potatisflingor. Jag ber i förbigående att få nämna, att den föreslagna förordningen om förmalning av råg avser att omfatta all sådan förmalning, medan däremot den ifrågasatta förordningen angående bakning av bröd blott avser att omfatta sådant bröd, som hålles till salu. Sålunda gäller sistnämnda förordning ej sådant bröd, som framställes av familjerna själva för eget behov.

Om förordningar ang. siktning av rågmjöl och ang. viss sammanställning av rågbröd.
(Forts.)

Vad beträffar den förstnämnda förordningen, har man beräknat att genom förbud mot finsiktning av rågmjöl uppnå en viss besparing eller ett visst utdrygande av brödamnesförrådet. Det framgår av livsmedelskommissionens utredning, som är bifogad Kungl. Maj:ts förslag, att man genom att förmala råg så, att utav 100 kilogram erhålles minst 95 kilogram mjöl, skulle uppnå en besparing av 18—20,000 ton.

För mitt vidkommande har jag icke kunnat gå med på det av Kungl. Maj:t framlagda förslaget i oförändrat skick, och sålunda har jag icke heller kunnat biträda lagutskottets yrkande, att riksdagen ingenting skulle ha att invända mot detta förslag, och jag skall i korthet förebringa några skäl för denna min ståndpunkt.

Vad först beträffar förmalning av råg upplyser livsmedelskommissionen i några korta rader, om, vilken utdrygning eller besparing som skulle vinnas genom ett förbud mot finsiktning av rågmjöl. Kommissionen säger nämligen, att »enligt approximativa beräkningar skulle alla kvarnars sammanlagda årskonsumtion av råg för förmalning till rågsikt uppgå till omkring 100,000 ton. Förmaldes denna kvantitet råg till sammalet mjöl i stället för till rågsikt, skulle mjölmängden ökas med 30—35,000 ton för ett års produktion.»

Nu får man emellertid beakta, att ungefär halva konsumtionsåret är gånget, vadan den utökning, som livsmedelskommissionen ställer i utsikt och vilken är beräknad på grundval av en förmalning av råg till 95-procentigt mjöl, uppgår icke till 30 à 35,000 ton utan blott till 15—18,000 ton. Och om man går med på Kungl. Maj:ts av lagutskottet tillstyrkta förslag,

Om förordningar ang. siktning av rågmjöl och ang. rås sammansättning av rågbröd.
(Forts.)

skulle besparingen bli ändå mindre, ty genom att tillåta finare siktning — så att av 100 kilogram råg skulle framgå icke 95 kilogram mjöl utan blott 85 kilogram — skulle denna besparing såvitt jag kan se uppgå till endast omkring 10,000 ton för den återstående delen av konsumtionsåret.

Nu frågar man sig, vilka olägenheter skulle kunna befaras, därest riksdagen ginge med på det förslag, som livsmedelskommissionen framlagt och vilket går ut på att vid förmalning av råg skulle uttagas 95 % mjöl, varigenom sålunda bleve framställt så kallat sammalet mjöl. Man har förklarat, att olägenheterna skulle bestå däri, att man gjorde alltför stort intrång på brödkonsumenternas vanor, och man har befarat, att detta i sin tur skulle leda till, att allmänheten i stället för att använda det sammalda mjölet skulle övergå till att förbruka bröd, framställt av rågmjöl uppblandat med finsiktat vetemjöl, enär förbud mot siktning av vete icke skulle förekomma.

Emellertid finner jag dessa skäl icke tillräckligt bärande. Jag anser i stället, att det är fördelaktigare att gå med på livsmedelskommissionens förslag, som innebär, att vid förmalning av råg skulle erhållas 95 % mjöl. Ty därigenom uppstår större besparing ifråga om brödamnesförrådet, än om man accepterade det förslag, som Kungl. Maj:t har framlagt. Vidare skulle man därigenom uppnå dels ett *billigare*, dels ock ett mera närande bröd än det, som framställes utav siktat mjöl. Ty det är självfallet att bröd, framställt av sammalet mjöl, måste bli billigare än bröd, framställt av siktat mjöl, vilket ju också tydligen framgår av den prisskillnad, som förefinnes mellan sammalet och siktat mjöl. Livsmedelskommissionen har dessutom uttalat — och detta uttalandes riktighet har blivit styrkt och intygat från många andra håll — att bröd av sammalet mjöl är mera hälsosamt och mera närande än bröd av siktat mjöl. Man skulle sålunda även vinna ett mera närande och hälsosamt bröd genom att stadga förmalning i enlighet med livsmedelskommissionens förslag.

De fördelar, som sålunda följa av sistnämnda förslag, förefalla mig vara utav den art, att de måste betraktas såsom väsentligt mera bärande än de skäl för regeringens förslag, som anförts i den kungl. propositionen och till vilka lagutskottets majoritet även tagit hänsyn. Ett bifall till regeringens förslag synes mig innebära först och främst *mindre besparing*, för det andra att *ej så billigt bröd* erhålles som vid bifall till livsmedelskommissionens förslag, och för det tredje, att man även erhåller ett mindre närande bröd. För mitt vidkommande får jag säga, att jag lägger synnerlig vikt just vid den ekonomiska sidan av saken. Ty i tider som dessa, då den fattiga befolkningen har synnerligen svårt att existera på grund därav, att alla varor stiga i pris, måste man ovillkorligen med förkärlek omfatta det förslag, som avser att göra brödet i någon mån billigare, än det skulle bli genom bifall till andra förslag. Det är därför, som jag

i detta fall — och jämte mig andra reservanter inom utskottet — ansett mig böra mot Kungl. Maj:ts förslag framställa den erinran, att riksdagen och regeringen i stället bör utfärda förordning om att vid förmalning av råg 95 kg. mjöl skola skola erhållas utav 100 kg. råg, och jag ber att få yrka bifall till det vid min reservation fogade förslaget i detta avseende.

Nu är emellertid föredragen lagutskottets hemställan ifråga om båda förordningarna, och jag skall därför redan nu be att få yttra mig något även om förslaget till den andra förordningen. Den går, som jag nämnde, ut på stadgande om att vid bakning av bröd rågmjålet skall uppblandas med vissa procent potatis. Regeringen synes på denna punkt ha velat vinna den utdrygning eller den besparing, om man så får uttrycka sig, utav rågmjålet, som den förlorade i föregående punkt genom att icke där gå med på livsmedelskommissionens förslag, utan tillåta en finare siktning av rågen. Man bör emellertid vid behandlingen av detta sistnämnda förslag taga i betraktande, vilka möjligheter som finnas särskilt i avseende å tillgången på de ämnen, med vilka man skulle uppblanda mjölet vid bakning av brödet, och vidare vilka möjligheter som finnas att erhålla ett lika närande och lika billigt bröd som det, som är bakat av rågmjöl.

Det framgår oförtydfart av den utredning, som av livsmedelskommissionen verkställt, och vilken utredning erhållit vitsord från flera andra håll, från bageriiddkare och andra, att vara väl grundad, att man vid bakning av bröd till avsalu föga kan räkna med inblandning av potatis, då den är kokt och söndermosad. Ty bagerierna besitta för närvarande icke de därför erforderliga maskinerierna, och åtskilliga bagare påstå, att, hellre än att de börja bråka med denna potatisinblandning i mjöl vid bakning, föredraga de att nedlägga sin verksamhet. Regeringen synes icke heller ha räknat med, åtminstone icke i någon väsentlig grad, inblandning av kokt och söndermosad potatis vid bakning. I fråga om potatisflingor förhåller det sig ungefär på liknande sätt, om man ser på tillgången på dessa. De tillverkas för närvarande blott på en enda plats i landet, nämligen på Vittsköfle gård i Skåne, och tillverkningen är begränsad till att uppgå till omkring 70 ton pr månad. Man har visserligen från något håll gjort gällande, att det icke skulle möta stora svårigheter att få tillverkning av potatisflingor i gång även på andra håll. Men jag ber då att få erinra därom, att den saken icke är utredd och klarlagd, och att man vid brännerier, sockerfabriker och andra etablissement, där det kunde bli fråga om att tillverka potatisflingor, är i saknad av erforderliga maskiner. Och dessa maskiner torde icke så lätt i hast kunna anskaffas, och dessutom vore deras anskaffande förenat med avsevärda kostnader, vadan man även måste anse, att jämväl potatisflingor såsom brödtillsats äro av ringa betydelse under nuvarande förhållanden. Aterstår sålunda potatismjöl. Enligt uppgifter av livsmedelskommissionen i den

Om förordningar ang. siktning av rågmjöl och ang. viss sammansättning av rågbröd.

(Forts.)

Om förordningar ang. siktning av rågmjöl och ang. vissa sammansättning av rågbröd.
(Forts.)

kungl. propositionen skulle sådant mjöl finnas till ett kvantum av omkring 8,000 ton. Emellertid lär det nu vara så, att en del av detta på några få händer förut samlade potatismjöl genom köp på sista tiden blivit spritt på ett flertal händer, vadan vid eventuell lagstiftning angående tvångsinbakning av potatismjöl, potatisflingor och potatis, den malören skulle kunna inträffa, att just de potatisämnen, som enligt en dylik förordning skulle tvångsinbakas, icke kunna uppbringas i tillräcklig mängd.

Det lär även vara konstaterat, att bröd med tillsats särskilt av potatismjöl skulle bli kanhända dyrare än bröd av sammalet mjöl, och vidare att det skulle bli sämre, enär potatismjöl innehåller mindre näringsämnen än det sammalda rågmjölet. Enligt en utredning, som verkstälts av sakkunniga här i riket, skulle 100 kg. potatismjöl innehålla 1 kg. äggvita, icke något fett samt 83 kg. kolhydrater, under det att det sammalda rågmjölet säges innehålla — jag talar nu om 100 kg. i varje fall — 11½ kg. äggvita, 2 kg. fett och 70 kg. kolhydrater. Skillnaden i näringsvärde är ju synnerligen stor och springer ganska lätt i ögonen. Enligt en annan utredning, som föredrogs i lagutskottet och som verkstälts av tyska kemister, skulle skillnaden ifråga om kolhydrater mellan potatismjöl och sammalet rågmjöl vara ändå mindre, i det denna utredning uppgav att potatismjöl innehåller 80 % kolhydrater, under det att sammalet rågmjöl innehåller 78 — detta i runt tal. Av dessa uppgifter från olika håll synas otvetydigt framgå även för lekmannen, att potatismjölet ingalunda innehåller det näringsvärde som rågmjölet, och skulle följden sålunda bli den, att man även med ett lika pris skulle få mindre näringsvärde för sina pengar, då man köper bröd uppblandat med potatismjöl, än då man köper bröd av enbart rågmjöl.

Det förefaller mig sålunda, som om ett bifall till den andra delen av Kungl. Maj:ts här förevarande förslag, nämligen om viss uppblandning av mjöl vid bakning av bröd, synes komma att leda till för det första att man får ett *dyrare* bröd, åtminstone i de fall då potatismjöl skall inblandas; för det andra att man får ett *mindre närande* bröd; och för det tredje att man riskerar att få *dyrare potatis*, ej minst i vad det gäller den potatis, som användes på vanligt sätt till dagligt hushållsbruk.

Det kan visserligen sägas, att en lagstiftning av ifrågavarande art, en lagstiftning om tvångsinbakning av potatis, icke *direkt* höjer potatisprisen, men *indirekt* åstadkommer den dock förhöjning, ty det finnes ju alltid även på dessa områden spekulanter, som icke draga sig för att använda situationen till egen snöd vinning. Jag styrkes i denna min uppfattning bland annat av minutpriserna under de senaste veckorna på matpotatis i ett par av rikets städer, där jag haft tillfälle taga reda på dem, nämligen i Stockholm och i Eskilstuna. I Stockholm var för två veckor sedan priset på fem liter matpotatis 35 öre, men i förra

veckan steg priset till 40 öre för samma kvantum; i denna vecka är det uppe i 45 öre. Vid ett besök i Eskilstuna för åtta dagar sedan hade jag tillfälle konstatera, hurusom priset på 5 liter matpotatis var uppe i 50 öre, sålunda 5 öre högre, än vad det för närvarande är i Stockholm. Därjämte riskerar man, så vitt jag kan förstå, ytterligare en sak, nämligen att det kan uppstå brist på potatis, därigenom att potatisen inbakas i bröd, och brist på potatis för det vanligen förekommande legitima behovet torde icke vara stort bättre än brist på bröd, därför att potatisen ju ingår som en särskilt viktig beståndsdel isynnerhet i fattigt folks dagliga hushåll.

Av vad jag sålunda tillätit mig framhålla, synes det mig, att den åtgärd, om vilken det talas i den andra delen av den kungliga propositionen, endast bör tillgripas som en allra yttersta nödfallsåtgärd. Därjämte synes det mig, att därest denna åtgärd nu skall tillgripas, så bör den föregås av utfärdande av bestämmelser angående maximipriser ej blott på potatismjöl och potatisflingor utan även på potatis i allmänhet, ty eljes kan man vara förvissad om att man ej blott får sämre bröd, sedan potatisen börjat bakas in däri, utan därjämte dyrare bröd och dyrare potatis. Herrarna förstå nog, att jag såsom representant för talrika arbetare i en av landets största industristäder måste lägga synnerligen stor vikt just vid att ingen del av matvarorna fördyras mer än som är absolut nödvändigt på grund av de rådande förhållandena, och att från regeringens och statsmakternas sida i allmänhet vidtagas alla de åtgärder, som kunna vidtagas för att hålla priserna så lågt nere som möjligt.

Frågan om brödbehovet är emellertid såsom framgår av den vid den kungl. propositionen fogade utredningen av statens livsmedelskommission, nog så allvarlig och tål att allvarligt tänka på. Livsmedelskommissionen förklarar nämligen, att bristen på brödsäd vid konsumtionsårets början torde hava uppgått till i runt tal 133,000 ton. Denna brist ligger uteslutande i vetet, under det att, vad rågen beträffar, ett litet överskott skulle vara till finnandes inom landet. En så pass stor brist under de osäkra och allvarliga förhållanden, som för övrigt omtalas i propositionen, är naturligtvis av rätt allvarlig beskaffenhet.

Emellertid förefaller det mig, som om det skulle finnas andra omständigheter, vilka äro minst lika allvarliga. Först och främst torde man knappast kunna utgå ifrån att de uppgifter, som här äro lämnade angående inom landet befintlig brödsäd äro tillförlitliga i allt fall, icke så tillförlitliga, att man därpå kan bygga något absolut säkert resultat. Jag vill naturligtvis icke på något sätt påstå, att icke livsmedelskommissionens bearbetning av de erhållna primäruppgifterna skulle vara fullständigt riktig. För visso äro de uppgifter från livsmedelskommissionen, som regeringen här framlägger, fullt riktigt byggda på de tillgängliga primäruppgifterna. Men det är just i vad gäller primäruppgifterna, som man har orsak att ställa sig tvivlande, ty dessa primärupp-

Om förordningar ang. stämning av rågmjöl och ang. viss sammansättning av rågbröd.
(Forts.)

Om förordningar ang. siktning av rågmjöl och ang. viss sammanställning av rågbröd.

(Forts.)

gifter torde vid tiden för deras uppsamlande icke över allt kunnat lämnas på ett sådant sätt, att vare sig livsmedelskommissionen eller någon annan kunnat säga, huru mycket brödsäd det verkligen fanns inom landet vid konsumtionsårets början.

Om man sålunda ställer sig tvivlande gent emot dessa uppgifter, så måste man ställa sig ännu mera tvivlande gent emot uppgifterna om huru mycket tillgänglig brödsäd som för närvarande finnes inom landet. Livsmedelskommissionen upplyser nämligen, att den har anledning befara, att en del brödsäd här och var inom landet åtgår till utfodring av kreatur, och detta är ju ej heller så underligt, då priset på fodervaror är så högt, att det står i jämnhöjd med priset på råg. Huru mycket eller hur litet av brödsäden som går åt i landet till kreatursfoder, kan ingen upplysa om. Så vitt jag förstår, vet man faktiskt icke för närvarande, hur stor brist på brödsäd som föreligger eller om det föreligger någon brist alls. Det hela är så att säga svävande. Under sådana förhållanden förefaller det mig, som om en nödvändig åtgärd från regeringens sida vore att omedelbart låta företaga en grundlig *inventering* inom landet av för närvarande befintliga brödsäds lager. En sådan inventering torde väl utan allt för stora svårigheter kunna företagas under en veckas tid. Helt visst skulle statsmyndigheterna och de kommunala myndigheterna, om deklaraionsplikt stadgades för var och en, som hade någon brödsäd, på en vecka kunna få klart för sig och lämna uppgifter om hur mycket brödsäd som verkligen för närvarande finnes inom landet.

En andra åtgärd, som förefaller mig böra vidtagas omedelbart, är utfärdandet av *förbud mot utfodring av kreatur med brödsäd*. Det är ju självfallet, att i tider, då brist på brödsäd råder och när denna brist är svar att fylla genom import utifrån — så svår, att man anser sig böra förorda tvångsinbakning av potatis i brödet — så bör det vara synnerligen angeläget att tillse, att den brödsäd, som verkligen finnes, bevaras för sitt egentliga ändamål, nämligen som människoföda. Jag kan icke hjälpa, att jag tycker, att det är upp- och nedvända världen, att man förordar tvångsinbakning av potatis i det bröd, som människor skola äta, samtidigt som man tillåter, att större eller mindre kvantiteter av verklig brödsäd användes till utfodring av kreatur.

Det har vidare på sista tiden klagats över att de, som äro i besittning av brödsäds- och mjöllager, äro obenägna att utsläppa dessa lager i den allmänna marknaden. Dessa klagomål hava framkommit från en hel hop affärsmän och hava riktat sig särskilt mot kvarnägarna. Kvarnarna hava emellertid deklarerat för de mängder av mjöl, som de hava utlämnat under januari månad, och om den deklaraionen är riktig, sådan som den offentliggjorts i pressen, så har ju från kvarnarna utlämnats avsevärt större kvantitet mjöl under januari månad i år än under samma månad förra året. Man måste sålunda söka felet på något annat

håll. Det lär nog vara så, att diverse mjölgrossörer och mjölbakare, större eller mindre, ja, även enskilda i vissa fall under den senaste tiden gjort ansträngningar för att för sitt vidkommande upplägga större och mindre lager av mjöl för kommande behov. Detta kan under nuvarande förhållanden icke vara riktigt, och det förefaller mig, som om detta oriktiga förfarande pågått i den utsträckning, att det väl motiverade åtgärder från statens sida i form av *tvångsuttagning av hos enskilda personer befintligt överskott på brödsäd och mjöl*. Man kan säga, att detta är en brutal åtgärd, som icke bör tillgripas, förrän det är absolut nödvändigt. Men med tanke på de allvarliga bekymmer, som här och var i landet förekomma just i fråga om brödbehovet, borde dessa åtgärder för närvarande icke kunna anses omotiverade. En del affärsmän lära ligga på brödsäds- och mjölförråd, i hopp om att priserna ytterligare skola stiga, och jag kan för mitt vidkommande icke underlåta att som min mening uttala, att denna deras förhoppning, i viss mening åtminstone, kan motiveras av den medgörlighet, som jag anser, att regeringen visat gent emot innehavarna av brödsäd och innehavarna av mjöl, en medgörlighet, som enligt min mening sträckt sig så långt, att den undan-skjutit nödig hänsyn till de stora konsumerande folklagens intressen och behov. Först sedan dessa åtgärder äro vidtagna: inventering, förbud mot utfodring av kreaturen med brödsäd, eventuellt tvångsuttagning av befintliga överskott samt fastställande av maximipris, bör man som en sista nödfallsutväg, därest icke de mest energiska ansträngningar för att fylla eventuell brist å brödsäd utifrån skulle lyckas, tillgripa åtgärden med tvångsinbakning i brödet av eljest icke vanliga brödämnesbeståndsdelar.

Om jag hade haft formell rätt som enskild riksdagsman eller som reservant inom lagutskottet, så skulle jag som svar på den andra delen utav Kungl. Maj:ts förslag i den nu förevarande propositionen ha föreslagit riksdagen, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte omedelbart låta företaga en grundlig inventering av inom landet befintlig brödsäd samt genom effektiva åtgärder enligt den lagstiftning, som åt Kungl. Maj:t inrymmer dylik befogenhet, bevara brödsäden för sitt egentliga ändamål som människoföda samt genom tvångsuttagning av hos enskilda befintliga överskott göra den tillgänglig för detta sitt ändamål och genom fastställande av väl avvägda maximipriser å såväl brödämnena som bröd hålla brödfödan nere i skälig prisnivå; vidare att Kungl. Maj:t måtte genom import utav brödsäd eventuellt rådande brist samt. i den mån detta icke kunde bli tillfyllestgörande, tillgripa övriga erforderliga och lämpliga åtgärder för tryggande av brödtillgången inom landet. Genom detta uttalande anser jag, att riksdagen för sitt vidkommande hade sagt, vad som lämpligen borde sägas angående gången av de åtgärder, som avse att trygga landets behov av brödsäd. Nu går emellertid ett sådant utta-

Om förordningar ang. siktning av rågmjöl och ang. viss sammansättning av rågbröd.

(Forts.)

Om förordningar ang. siktning av rågmjöl och ang. viss sammansättning av rågbröd.
(Forts.)

lande formellt utöver den gräns, som Kungl. Maj:ts förslag uppdrager — och någon motion föreligger icke — vadan jag icke har utsikt till att få proposition på ett sådant förslag till uttalande, och jag kan därför icke framlägga det såsom förslag, utan nödgas vid sådant förhållande stanna vid att yrka bifall till min reservation, i vars motivering jag tillåtit mig framdraga dessa synpunkter, och vartill fogats ett yrkande om att med utförandet av förordningen angående viss sammansättning av rågbröd tills vidare måtte få anstå.

Vid den första punkten, herr talman, tillåter jag mig yrka bifall till det förslag, som jag fogat till min reservation.

Vidare yttrade:

Herr Jeansson i Kalmar: Herr talman! Som av utskottets betänkande framgår likasom av de därvid fogade reservationerna och även den sista ärade talarens uttalande, föreligger ju i stort sett icke mycken meningsskiljaktighet. Samtliga yrkanden gå ut på att lämna saken i Kungl. Maj:ts hand, för att Kungl. Maj:t måtte vidtaga de åtgärder, som befinnas vara nödvändiga vid blivande svåra tider. Skillnaden emellan utskottets förslag och reservationen, berör egentligen blott den utbytesprocent, som skall fastställas vid förmalning av råg. Reservanterna vilja nämligen att riksdagen i det uttalande, som nu skall göras, skall framhålla, att det vore bättre, att rågen förmaldes efter 95 % utbyte än efter de 85 %, som Kungl. Maj:t föreslagit och för vilket utskottet uttalat sig.

Jag skall därför be att, då jag torde ha någon erfarenhet i denna sak, få framhålla några synpunkter och därmed söka visa, att vad utskottet föreslår dock torde bli det lämpligaste. Jag skall be att få erinra därom, att skillnaden mellan vad som nu föreslås av utskottet och av reservanterna, eller 10 %, icke utgör så mycket i besparing, som den siste ärade talaren antog, eller som man i allmänhet har antagit. Utgår jag enligt livsmedelskommissionens beräkningar från, att cirka 100,000 ton råg förmalas till rågsikt, så skulle det på den återstående delen av skördeåret göra cirka 40,000 ton. 10 % å 40,000 ton gör endast 4,000 ton. Och jag utgår även därifrån, som jag med säkerhet kan göra, att konsumtionen av sammalet rågmjöl kommer att ökas ganska väsentligt på bekostnad av det siktade, till följd av det höga priset, så blir besparingen ej ens 4,000 ton, utan jag tror, att den komme att gå ned till 3 à 2,000 ton. Det mesta, den kan bli, är emellertid 4,000 ton.

Det frågas då: är det skäl i att för en besparing av högst 4,000 ton vidtaga så stränga åtgärder, som här äro förslagna, så att det skulle bli förbud på att tillverka ett mjöl, som dock förbrukats så mycket i den svenska konsumtionen, är det skäl i att för denna besparings skull åstadkomma så svåra olägenheter för de flesta bagier i riket, vilket skulle bli fallet? Jag vill t. ex. erinra om att Stockholms bagare baka av rågsikt limpör, och det skulle ju bliva ett mycket stort hinder i deras näring, om de ej längre finge köpa

siktat mjöl utan endast kunde få det sammalna, för vars bakning deras bagerier ej äro inrättade. Vinsten är ju högst 4,000 ton och efter mina beräkningar 2,000 ton, men denna vinst är ju icke ren vinst, ty skillnaden kommer också till användning. Det uppstår vid siktningen rågkli, och vi veta, att foderbristen är mycket stor i landet, och det är klart att det kli, som uppstår, ej går förlorat, utan kommer väl till pass vid den ringa tillgången på foder. Jag vill härmed ha visat, att det icke kan vara praktiskt tillrådligt att göra ett sådant uttalande, som här ifrågasatts eller att förbjuda uttagning av 85 % mjöl vid rågens förmalning. Att av 85 % mjöl blir ett både vackert och gott bröd, om detta mjöl tillsättes med ett sekunda vetemjöl, det har nyligen visat sig vid de försök jag gjort både vid provmalning och provbakning därav, och jag tror, att, även om detta bröd blir något mörkare än vad konsumtionen varit van vid, så blir den ändå nöjd därmed.

Då herr Persson nämnde, att sammalet mjöl, blir billigare, så är det ju självklart, att så blir förhållandet. Men herr Persson sade också, att det sammanmalna mjölet är mera näringsrikt än det 85 %-iga. Det vågar jag bestrida. Kliet skadar väl ej, men nog innehåller mjölet ändå för människor mera näring, då kliet är borttaget, ty kliet innehåller ju en del cellulosa. Därmed vill jag icke ha sagt annat, än att det sammanmalna mjölet är bra, men att utslutande använda det har sina svårigheter.

Ty alla kunna ej fördraga bröd av sammanmalet mjöl. Det är så, att det sammanmalna mjölet i regel icke går att baka »sött», som man säger, utan i allmänhet bakas detta mjöl, när det göres till mjukt bröd, med tillsats av surdeg. Det är ju i år så lyckligt, att vi ha en skörd så väl bärgad, att, om någonsin, skulle det nu kunna gå att baka det sammanmalda mjölet sött. Men nu få vi ej endast tänka på vår egen rågskörd, vi måste även tänka på att en del råg skall importeras i slutet av skördeåret, och vi ha sett, att livsmedelskommissionen lyckats köpa råg från Ryssland. Denna råg är ej så väl bärgad som den svenska. Det har gjorts analyser av det mjöl, som kommit över Karungi, och det har visat sig, att detta mjöl innehåller större halt av socker, än vad det svenska nu gör. Då är det sannolikt, att detta mjöl icke kan bakas till sött grovbröd, utan att brödet blir skorplupet, varför det måste bakas surt. Och då upprepar jag vad jag nyss nämnde, att alla kunna ju icke fördraga surt bröd. Tyvärr äro vi mycket bortskämda i den vägen, att vi använda så mycket siktat mjöl och sedan många år vant oss vid det mer och mer. Och det vore ju ganska svårt att få en sådan hastig omkastning. Vidare måste det beaktas vad utskottet säger, att det blir på bekostnad av vetemjölet, om folk icke får äta sådant rågbröd, som de äro vana vid. Och vetetillgången är ju ännu knappare än rågtillgången.

Så nämnde herr Persson något i sitt anförande om att man i landet låg på mjöl och spannmål. Jag skall begagna tillfället att här understryka vad han sade, nämligen att det har bevisats, att den svåra beskyllning är obefogad, som i pressen riktats mot kvar-

Om förordningar ang. siktning av rågmjöl och ang. riss samman-sättning av rågbröd.
(Forts.)

Om förordningar ang. siktning av rågmjöl och ang. vias sammansättning av rågbröd.

(Forts.)

narna, att de under januari månad, då de hade med regeringen överenskomna låga priser, icke släppte ut något mjöl, utan väl noterade priser, men icke sålde något. Jag skall be att här få antecknat till protokollet, att kvarnarna enligt den officiella rapport, vilken varje kvarn, som tillhör kvarnföreningen, är pliktig att på heder och tro lämna till ombudsmannen varje dag, levererade under januari månad 1915 157,628 säckar vetemjöl emot i föl under samma tid 109,884 säckar. Därmed är ju bevisat, huru orimlig beskyllningen varit.

Angående åter herr Perssons antagande, att mycket mjöl ligger på köpmanahand och på enskildas händer, så är det ju svårt att göra någon beräkning över den saken. Men att antaga är ju att var och en i sin stad försett sig. Man vet ju, huru redan vid krigets början hushållen och var och en sökte köpa mjöl för lång tid framåt. Och helt säkert är, att i de allra flesta hushåll har man nog försett sig ganska bra. Vidare får man väl utgå ifrån och hoppas, att våra svenska jordbrukare icke hava slutsålt sin spannmål, utan att de hava reserver för sig själva och sin omnejds behov i ganska stor utsträckning, och att sålunda vad man kallar de osynliga förråden nu äro bra mycket större, än de eljest bruka vara. Detta angående den första punkten.

Jag skall, herr talman, också be att få nämna något angående inblandning av potatis. Jag skall därvid giva herr Persson alldeles rätt i att detta bör vara endast en nödfallsåtgärd och en allra yttersta nödfallsåtgärd. Ty det vore ju bra litet vunnet med att blanda ihop dessa båda viktiga näringsämnen, mjöl och potatis — det ena kan ju vara lika viktigt som det andra — om icke därmed skulle vinnas, att något, som eljest icke konsumerades av allmänheten, därigenom komme till konsumtionen. Det har sagts mig, att när denna fråga först kom på tal, meningen var att få till konsumtionen ett större parti potatismjöl — det uppgavs vara 10,000 ton, sedan har jag hört siffran 8,500 ton — som var avsatt för export och som låg färdigt. Det var meningen att få användning för dessa 8,500 ton, som ju utgöra omkring tre gånger så mycket som man skulle kunna spara genom nyss berörda 95 % förmalning. Det gällde således en ganska god utökning i förråden. Men finnes numera ej detta kvar, utan landets förråd av potatis skall anlitas, då ställer man till större villervalla och skada än nytta med inblandningen. Ty det kan var och en tänka sig, att icke vinner man något med att framkalla konkurrens om potatisen och driva upp den i pris, icke vinner man därmed vad man avsett, nämligen att bereda lättnad åt den konsumerande allmänheten! Men olägenheterna av att blanda potatis i brödet komma att kvarstå, utan att de befintliga näringsmedlen ökas.

Jag tror därför, att det endast bör vara i allra yttersta nödfall och endast under den förutsättning jag nyss nämnde, att det icke får tagas direkt från potatisen, som man får gå till en inblandning i mjölet. Jag vill först och sist understryka vad herr Persson sade och som uttalats i utskottets befänkande och även framhållits av re-

servanterna, att det bör vara fixerat pris på potatismjölet, vilket lär ligga på några få händer. Ty skulle eljest bagare och allmänhet vara tvungna att ovillkorligen anlita ett potatismjöl, på vilket ett fåtal personer bestämma priset, så kan man räkna ut, att det blir ett mycket dyrt potatismjöl.

Herr talman, jag har icke något annat yrkande att göra än att instämma i det uttalande, vartill utskottet kommit. Som jag nämnde i början av mitt anförande, finner jag det icke vara stor skilljaktighet mellan utskottet och reservanterna, men då utskottet lämnar Kungl. Maj:t större rörelsefrihet än reservanterna, skall jag be att få yrka bifall till utskottets förslag i första punkten.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet Beck-Friis: Herr talman, mina herrar! Då det kanske kan vara av intresse för herrarna, att jag lämnar några uppgifter om de förhoppningar jag dels har angående möjligheten av spanumålsimporten, dels angående den uppfattning jag för tillfället har om den proposition, som här föreligger till debatt, skall jag nu be att få yttra några ord.

Vad importmöjligheterna angå, så äro nu till större delen de köp avslutade, som statens livsmedelskommission tänkt sig skulle ske genom den. Från början avslötos dessa köp uteslutande i Amerika, men för någon tid sedan lyckades det den svenska regeringen att av den ryska regeringen få tillstånd att även från Ryssland företaga import av säd, och vissa köp äro där redan gjorda. Emellertid möter på alla håll fortfarande svårigheter och stor risk med transporterna, och den dag som nu är ha vi ännu icke någon genom statens förmedling importerad säd här, men däremot hava vi åtskilliga laster flytande, därav ett par passerat England och böra vara här i dagarna. Vidare kan jag se som en ljusning möjligheten att över havet få den ryska säden från Finland; då nu i dagarna, ångbåtstrafiken återupptagits på Åbo och Raumo, vilket bliver billigare än landvägen över Karungi. Detta gör, att om de uppköp och de fraktavtal, som nu äro gjorda, något så när uppfyllas, så torde vi icke behöva riskera att komma i någon brist på säd. Dessutom har den enskilda importen hela tiden kunnat fortgå, visserligen i en för vanliga förhållanden liten skala, men den har dock fortgått. Så kan jag nämna, att av omalen vete är sedan oktober och till den dag nu är importerat 27,288 ton, av vetemjöl 7,730 ton, av omald råg 5,377 ton och av rågmjöl 10,171 ton. För nästan varje vecka har det kommit partier, om också icke så stora.

Vad nu den föreliggande kungl. propositionen angår, så synes det mig, som om fortfarande försiktigheten bjöde, att en författning utfärdas angående sammald av råg. Jag kan icke tro, att denna författning kan hava annat än goda verkningar, men att det dock för Kungl. Maj:t är av stor vikt och intresse att få höra riksdagens åsikt om denna sak är säkert. Ty alla de ingripanden, som genom administrativa författningar under

Om förordningar ang. siktning av rågmjöl och ang. viss sammanställning av rågmjöl.

(Forts.)

Om förordningar ang. siktnings av rågmjöl och ang. riss sammansättning av rågbröd.

(Forts.)

dess månader måst göras, visa, att de verka på ett sätt, så att man blir ganska förvånad däröver. Då är det ju givet, att om de förslag till författningar som här föreligga endast äro näringsförfattningar, som direkt beröra allenast mjölnare och bagare, så blir det dock författningar, som till sina verkningar röra så gott som varje enskilt hushåll, och då kan man förutse, att de anmärkningar, bekymmer och alla olägenheter, som författningarna medföra, komma fram i långt högre grad än vad fallet varit med olägenheterna av andra författningar som tillförene utfärdats. Emellertid tror jag, att försiktigheten fortfarande bjuder, att vi försöka genom en sådan författning som att kvarnarna endast få tillverka sammalet rågmjöl, försöka töja på vårt rågförråd. Här har nu olika åsikter framhållits angående denna utmalning till 85 % eller 95 %. Livsmedelskommissionen, som tydligen haft uteslutande tanke på att utdryga förrådet så mycket som möjligt, vill gå till 95 %. I propositionen har det däremot föreslagits 85 %. Orsaken därtill är närmast den, att av de länder, där faktiskt behovet av att töja på brödspannmålen är långt större än vad det är här, har ännu intet velat utfärda en författning, som går längre än till 85 %. Det torde väl vara något, som gör, att man icke vill gå längre. Jag tror icke, att denna försiktighet gäller själva bakningen av brödet, ty bakningen går nog lika bra kanske bättre med 95-procentigt sammalet rågmjöl än med 85-procentigt. Men däremot tror jag, att siktat rågmjöl användes för många andra behov, som förekomma inom hushållet och det kan ju hända, att just med hänsyn till dessa behov det kan visa sig mycket olägligt för våra hustrur och kvinnliga biträden att hava detta grövre sammalna mjöl än ett något finare. Vidare har jag varit oviss om en sak. Det har nämligen från Norrland sagts mig, att man där vore i stort behov av siktat rågmjöl för att därmed blanda vårsåden, då man använder den till bakning. Det lär vara för att få fram jäsnings. Om man då har ett rågmjöl, som något mera närmar sig det siktade rågmjölet, förefaller det mig, att det skulle gå lättare vid dessa blandningar av vårsäd och råg, än om man tager ett grövre. Alltnog, denna sak är faktiskt hos oss alldeles oöprövd, och jag tror nog, att den skall komma att medföra många olägenheter, men jag anser, att det är sådana olägenheter, som även om de väcka litet missnöje, dock icke äro oövervinneliga. Sedan denna proposition överlämnades till riksdagen, har åtskilliga veckor förflutit, och jag vet, att siktnings av mjölet pågått i ganska stor utsträckning, så att det kan hända, att vid den överläggning, som nu får företagas, sedan riksdagen lämnat sitt svar på Kungl. Maj:ts proposition, det kommer att visa sig, att det är klokt att ställa denna utmalningsprocent något lägre, än vad jag vågade föreslå för en månad sedan.

Vad den andra punkten i den kungl. propositionen angår, nämligen den om inblandning av potatis i brödet, så får jag för min del säga, att någon som helst fara med eller orättvisa i en

sådan förordning finnes icke, därför att alla prov, som gjorts här, enstämigt tyda på, att vi få ett både gott och bra bröd genom potatisinblandning. Så jag kan icke finna, att vi begära något orimligt av våra medmänniskor, om vi utfärda en sådan författning. Men denna fråga befinner sig nu i ett väsentligt annat läge, än när propositionen lades fram.

Då propositionen lades fram, fanns här vid de fabriker, som framställa potatismjöl, ett samlat parti potatismjöl, som staten kunde fått taga hand om och kanske bestämma priset på. Fabrikerne hembjöd det till staten, och staten förbjöd dem att exportera, men nu finnes icke något kvar av detta lager. Det är utsålt i landet. Delvis torde det vara uppköpt av bagare, och delvis torde s. k. spekulanter köpt in vissa partier. Vid den tid då propositionen framlades, var det här i landet ett högljutt klagomål över de stora olägenheter, som drabbade alla brännerier, genom att Kungl. Maj:t förbjudit fortsatt bränning av brännvin. Brännerierna lågo med sina stora lager av fabrikspotatis utan någon som helst användning därför. De hade ju endast bränt ungefär 40 % av den vanliga bränningen för året. Således skulle råmaterialet för de återstående 60% få ligga och ruttna. Ingen ville hava det, och ingen kunde göra något med det. Ja, herrarna kunna vara förvissade om, att jag fick höra åtskilligt om all den förlust, som drabbade jordbrukarna genom detta Kungl. Maj:ts beslut. Nu låter det emellertid icke så. Nu sägs det, att genom att foderpriserna stigit så högt, har det blivit stor avsättning för fabrikspotatis till kreatursfoder. Således skulle denna fabrikspotatis, som det nu sägs, komma att ställa sig dyr vid framställning av potatismjöl i större utsträckning. Fabrikationen av potatisflingor och mjöl av potatisflingor torde fortgå, och den fabrikationen torde även få avsättning, ty på många håll har verkligen tillsats av potatisflingor till mjölet vunnit mycket bifall, och jag hoppas, att den, oberoende av någon lagstiftning, kommer att fortgå. Jag tror för övrigt, att, oberoende av lagstiftning, man på många håll fått ögonen öppna för den stora ekonomiska fråga, som verkligen ligger i inblandning av potatis i mjölet. Jag har här framför mig ett papper, som åtföljde några bullar, som härom dagen presentades mig. Därin meddelas det mig, att brödet var bakat för fattigvården här i Stockholm och att det var bakat av sammalet rågmjöl med tillsats av kokt, söndermosad potatis. Att brödet var utmärkt gott, skall jag be att få konstatera. Det var lätt, och jag tyckte, att det var porösare än vanliga kakor av grovt rågmjöl. Fattigvårdsinspektören meddelade mig också, att genom denna blandning av potatis och råg sparade fattigvården mellan 40 och 50 kronor om dagen. Alltnog, jag vågar påstå, att många människor under denna tid fått blicken öppen för det ekonomiskt kloka och även det smakliga i att blanda potatis, potatismjöl eller potatisflingor i rågmjölet. Men mina herrar, under den månad, som gått, hava förhållandena ändrat sig så mycket vis

Om förordningar ang. siktning av rågmjöl och ang. rissammansättning av rågbröd.

(Forts.)

Om förordningar ang. siktning av rågmjöl och ang. viss sammansättning av rågbröd.
(Forts.)

à vis fördelningen inom landet av det potatismjölet, som då fanns, och i fråga om användningen av den potatis, som då fanns, att det vore mycket oförsiktigt att tänka sig att nu omedelbart utfärda här ifrågavarande författning innan man fått se, huruvida förhållandena verkligen tvinga oss att taga ett sådant steg, och det beror på, huru det kommer att gå med sädesimporten. Även anser jag, att det är nödvändigt att göra en mycket noggrann undersökning om, huru potatisförhållandena hava gestaltat sig inom landet.

Nu vet jag ju icke, vilket svar kammaren ämnar giva på den fråga, som Kungl. Maj:t här framställt, men min tro är, att det skulle vara klokt att utfärda en förordning om malning av rågmjöl ungefär i den stil, som Kungl. Maj:t föreslagit, men att det också vore klokt att tills vidare se tiden an beträffande förordningen om inblandning av potatis vid bakning av bröd.

Herr Magnusson i Kalmar, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Det kan nog icke av någon förnekas, att vi befinna oss i ett visst nödläge i avseende å brödsädesförrådet. Omfattningen av detta nödtillstånd kan ingen så noga precisera, men oaktat de glädjande uppgifter, som lämnades oss från statsrådsbänken, kan man icke frigöra sig från den uppfattningen, att detta nödtillstånd fortfarande är rådande och att det manar och bjuder oss till försiktighet med avseende på brödsädesförrådet, så att vi hushålla därmed. För att ernå detta syfte, har jag för min enskilda del motionerat med anledning av den kungl. propositionen. Syftet med denna motion är att åstadkomma en utökning eller fördrygning av brödsädesförrådet och att också samtidigt vid våra kvarnar vid förmalning av säden, i första hand rågen, få tillämpat det s. k. genomgående förmalningssystemet. Jag tror, att i avseende på behovet av utökning och sparsamhet med brödsädesförrådet meningarna icke äro särdeles mycket delade. Men i fråga om förmalningsprincipen och procentuttagningen göra sig däremot åtskilliga meningar gällande angående vad som därvidlag är det rätta. Då jag förordat det totala siktningsförbudet vid rågförmalning, så har jag gjort det därför, att jag är medveten om, att brödsädesförrådet därigenom komme att utökas ännu mera än med fastställande av en procentsats av 85 eller 95 %. Jag är dessutom förvissad om, att den produkt, som skulle erhållas, om ett fullständigt förbud utfärdades mot siktning vid rågförmalning, skulle bli såväl billigare som även innehålla mera näringsvärde än exempelvis den produkt, som erhålles vid förmalningssystemet med 85 eller 95 %.

Ser man på de pris, som det träffats överenskommelse om mellan regeringen å ena sidan och kvarnindustriidkarna å den andra sidan med avseende på rågmjöl av 85 % och sammalet rågmjöl, så finner man, att skillnaden i pris mellan dessa olika mjölsorter uppgår till kronor 2,75 å 1,75, i det att det 85 %-iga

rågmjölet skulle kosta kr. 30,50, medan det sammalna skulle kosta 27,75 à 28,75, allt pr 100 kilogram vid kvarnen. Då jag således här kan påvisa, att vårt fattiga folk får ett billigare mjöl utan att behöva taga emot ett i kvalitativt hänseende sämre mjöl utan i vissa fall ett av högre kvalitet, då må ingen förundra sig över, att jag gjort det yrkandet, att förbud skulle utfärdas mot rågsiktning.

Om förordningar ang. siktning av rågmjöl och ang. viss sammansättning av rågbröd.

(Forts.)

Då jag läste den kungl. propositionen, så må jag uppriktigt erkänna, att det uttalande som livsmedelskommissionen där bifogat en framställning från kvarnindustriidkarnas målsmän, väckte en viss förvåning hos mig. Det vill jag särskilt betona.

Det står nämligen i en punkt, som livsmedelskommissionen återgiver, på följande sätt: »Det torde emellertid här tillika böra framhållas, att, enligt vad från kvarnindustriens målsmän upplysts, en föreskrift om sammalning av råg icke helt lär omöjliggöra ett fortsatt tillhandahållande i viss omfattning av såsom rågsikt betecknat mjöl.»

Jag frågar: vilken uppfattning har vårt folk i allmänhet ute i landet, och vilken uppfattning hava kammarens ledamöter om begreppet sammalet mjöl? Min uppfattning — och denna tror jag delas av folk i allmänhet — är den, att sammalet mjöl är en produkt, som har uppkommit efter en förmalning av säd, sedan denna blivit rensad; ingenting fränskiljes av säden vare sig kärnan eller övriga produkter, såsom kli, utan det hela utgör en sammald. Men att denna uppfattning icke delas av kvarnindustriens målsmän, har uttryckligen i detta utlåtande sagts ifrån, då de här konstatera, att en föreskrift om sammalning av råg icke helt omöjliggör ett fortsatt tillhandahållande i viss omfattning av såsom rågsikt betecknat mjöl, d. v. s. att samtidigt som man åstadkommer denna sammalda produkt, kan man få en biprodukt, en mjölprodukt, som man i handeln kan föra under beteckningen rågsikt. Detta giver otvetydigt vid handen, att kvarnindustriidkarna icke hava samma uppfattning om begreppet sammalning, som vad folk i allmänhet har.

Nu upplystes det här av den näst siste ärade talaren, att vid sammalning kan man för att så att säga ersätta de borttagna produkterna, kärnan som borttagits, blanda ett sekunda vetemjöl i rågmjölet. Då frågar jag: finnes någon kvalitativ skillnad mellan detta sekunda vetemjöl och den produkt, som är borttagen? Finnes det någon kvalitativ skillnad mellan det man låtit bortgå av kärnan vid förmalningens första skede och vad man ersätter detta med, nämligen s. k. sekunda vetemjöl? Jag anser, att det man ersätter med blir så att säga en lägre kvalitet än det man tagit bort. Om man exempelvis vid förmalningens första skede vid sammalning av råg tager bort tio procent av rågens kärna och låter detta bilda den s. k. rågsikt, som våra kvarnindustriidkare syfta på, att det skulle finnas möjlighet att få sälja, blir det helt naturligt en sämre produkt, som blir följden härav. Huvudprodukten blir alltså sämre till kvaliteten. Men för att

Om förordningar ang. siktning av rågmjöl och ang. viss sammanställning av rågbröd.

(Forts.)

upphjälpa detta förmalningssätt skulle man blanda i sekunda vetemjöl, som enligt min uppfattning icke är stort bättre, än vad kli i själva verket är. Det är något bättre, det vill jag erkänna, men icke särdeles mycket bättre, och till priset betingar det endast några kronor mera per 100 kg., än vad kli i regel betingar. Då förstår man, att när herrar kvarnägare för detta vetemjöl, som vi på fackspråket kalla svartmjöl, få samma betalning som för det sammalda rågmjölet, blir det sannerligen ingen ekonomisk förlust för kvarnägarna vid företagandet av denna procedur.

Den näst sista ärade talaren ansåg, att det vore ganska svårt, för att icke säga strängt, att bestämma en sådan åtgärd som 95 procent uttagning vid rågförmalning. Ja, det kan vara mycket möjligt, att det ter sig så från kvarnägarnas synpunkt; men jag anser det påkallat av föreliggande omständigheter, att vi alla — och även kvarnindustriidkarna — underkasta oss en litet extra sträng åtgärd just med tanke på de förhållanden, vari vi för närvarande befinna oss vis å vis vår brödsäd. När allmänheten skulle vara tillfredsställd med en mjölprodukt, som tillverkades av säden i dess helhet utan tillsats av några andra ingredienser, tror jag också, att herrar kvarnägare icke borde hava något emot en sådan åtgärd, utan att de också borde finna sig däri.

Man kunde framhålla, att vi icke äro vana vid detta grova mjöl och detta grova bröd, som skulle bliva en följd av förbudet mot siktning eller bestämmelse om 95 % uttagning. Jag vill giva erkännande däråt, att bruket av detta grova mjöl kanske icke är så särdeles mycket utbrett, men nog få många av våra fattiga familjer ute i landet i huvudsak nöja sig med detta grova mjöl vid bakning. Och vad angår inblandande av hittills okända ingredienser, såsom potatis, potatismjöl eller majs, i mjölet, är vårt folk lika mycket främmande för en sådan åtgärd; det tror jag mig med full visshet kunna påstå. Då man nu icke rygger tillbaka för en sådan åtgärd, att man vid brödbakning skulle inblanda hittills vid densamma fullt främmande ingredienser, bör man icke heller draga i betänkande att till fullo utnyttja vår brödsäd vid förmalning. Jag finner den sistnämnda åtgärden vara förestavad av helt naturliga förhållanden, ty vad är naturligare, än att man till fullo utnyttjar den naturliga produkt, som är avsedd till brödsäd? Man bör utnyttja den till fullo först och så långt det är möjligt, innan man tillgriper andra åtgärder för att utdryga brödsädesförrådet.

Jag kan icke finna det konsekvent av dem, som intaga den ställningen, att de vilja stipulera 85 % uttagning vid rågförmalning, men också samtidigt förorda inblandandet i mjölet av förut främmande och för oss okända ingredienser. Om man intagit den ståndpunkten, att man först till fullo borde utnyttja vårt brödsädesförråd vid förmalningen och sedan, då det visar sig otillräckligt att härmed nå resultatet, förordat inblandande vid brödtillverkning av andra ingredienser, då hade jag funnit det vara kon-

sekvens i deras ståndpunkt och i deras syften, i vad det gäller utökning av brödsädesförrådet.

Jag har yrkat på att om riksdagen uttalar sig för 85 o/100 uttagning och något sådant eventuellt skulle stadgas, det då samtidigt också skall stipuleras, att de resterande 15 procenten skola utgöras av kli. Nu synes utskottet hava den uppfattningen, att det borde vara så, och jag delar som sagt till fullo den uppfattningen, att så bör förfaras vid förmalning av brödspannmål, men att icke denna synpunkt förut — jag säger förut — har delats av kvarnindustriidkarna, därom vittnar det uttalande av livsmedelskommissionen, som jag nyss citerade. Men det är möjligt, att kvarnindustriidkarna med avseende på förmalningsproceduren hädanefter, och i synnerhet så länge denna stadga skall tillämpas, komma att praktisera detta så, att de återstående procenten uttagas av kli, och icke, såsom förut varit fallet, av kärnan. Det är den uttryckliga önskan och vädjan, som jag uttalar till regeringen, att den må vid förordningens utfärdande beakta och se till, att man i våra kvarnar praktiserar den genomgående förmalningen, då det gäller förmalning av säd till mjöl, och att man icke, såsom förut varit fallet, fränskiljer vid den första förmalningsproceduren vissa procent av kärnan och låter det fränskilda bilda ett gott och praktiskt mjöl samt sedan ersätter förlusten med sekunda vetemjöl och så i marknaden för denna produkt såsom sammalet rågmjöl.

Till sist skall jag framställa en liten fråga till herrar kvarnägare. Om exempelvis någon av herrar kvarnägare köper ett parti vete och han finner, att i detta parti är inblandat en viss procent råg av mycket dålig beskaffenhet, hur skulle herrar kvarnägare beteckna den mannens förfaringssätt, som gjort sig skyldig till denna inblandning av sekunda råg i vetepartiet? Jag tror, att herrar kvarnägare icke skulle säga, att det vore rätt handlat, och jag tror, att när man har avhänt det sammalna rågmjölet en viss procent av dess bästa kärna och ersatt detta med ett sekunda vetemjöl, gör man sig skyldig till ett tillvägagångssätt, som i viss mån är analogt med det av mig skisserade förfarandet med spannmålsleveransen till kvarnarna.

Herr talman! Då jag för min enskilda del på denna fråga lägger en verkligt bred samhällssynpunkt och anser, att såväl de enskilda industriidkarna som de personer i allmänhet, vilka äro vana vid ett finare bröd, böra underkasta sig denna uppoffring som förhållandena kräva, så finner jag mig hava fog för att yrka bifall till det av herr Persson i Norrköping framställda yrkandet, i vilket jag sålunda herr talman, ber att få instämma.

Herr vice talmannen, som under herr Magnussons i Kalmar anförande övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, gav nu ordet till

Herr Borggren, som yttrade: Herr talman! Herr Persson i Norrköping har framhållit, att varje inblandning i brödet, vare

Om förordningar ang. siktning av rågmjöl och ang. viss sammansättning av rågbröd.

(Forts.)

Om förordningar ang. siktning av rågmjöl och ang. riss sammansättning av rågbröd.

(Forts.)

sig av potatis eller något annat, icke skulle göra det, vare sig billigare eller mera närande. Jag kan icke på något bättre sätt uttrycka detta än han gjort, och jag kan i mångt och mycket instämma i vad han sade. Men jag vill begagna tillfället att här säga några ord i denna mycket viktiga fråga och ännu kraftigare understryka, att inblandning av potatis i brödet icke skulle vara bra utan göra det dyrare på alla sätt för konsumenterna. Det har också ankommit till socialdemokratiska riksdagsgruppen en skrivelse, som jag skall be att få läsa upp. Den är från svenska bageri- och konditoriarbetareförbundets huvudstyrelse, som på årsmöte den 10 och 11 februari behandlat statens livsmedelskommissions och regeringens förslag angående tillsättande av potatis vid brödbakning och därvid enhälligt beslutat göra följande uttalande: »Styrelsen måste på det bestämdaste avråda från antagande av en lag i avsikt att påbjuda tillsättande av potatis vid brödbakning, enär gjorda undersökningar och provbakningar visat, att brödet därigenom icke blir billigare, men långt mindre näringsrikt än med enbart sädesmjöl; att potatisen ger mera näring, om den användes på vanligt sätt, och då även blir billigare; varför i betraktande härav ingen verklig fördel genom en sådan reform skulle vinnas, men en avsevärd försämring åstadkommas, bestående däri, att potatisen — detta viktiga födoämne — fördyras och göres mera svåråtkomlig för de mindre bemedlade än förut, utan att förrådet av brödsäd nämnvärt besparas.» Skrivelsen är undertecknad av Anders Sjöstedt för svenska bageri- och konditoriindustriarbetareförbundet. Av detta kunna vi ju förstå, att denna inblandningsfråga har varit uppe till behandling ute i landet bland bageriarbetarna, och vi kunna taga detta deras uttalande som stöd för att denna inblandning skulle falla sig betydligt dyrare. Det vore väl naturligare då, att om det verkligen är brist på brödsäd, man uppmanar allmänheten att äta mindre bröd men låta den få så mycket potatis som möjligt, så att de kunna äta potatis på samma sätt som nu, och att man tillhandahålle potatis till rimligt pris åt de mindre bemedlade.

Vad sedan beträffar förmalning av rågen, så har man föreslagit, att det skulle förmalas sammalet mjöl till 95 %. Nu är det ju på det sättet, att sammalet mjöl maler man i allmänhet ned till 96 à 97 %. Om man maler mjöl till 95 %, så kan man naturligtvis icke baka något finare bröd av det, än vad man kallar vanligt grovt bröd. Vidare har man från annat håll föreslagit en siktning ned till 85 %, och av detta 85 %-mjöl skulle man få ett verkligt präktigt rågbröd, ungefär liknandet det bröd, som nu fås av vanlig rågsikt. Och herr Jeansson i Kalmar har ju också förklarat, att så skulle vara förhållandet. Men enligt min tanke är det icke möjligt att få en verkligt kraftig rågsikt av 85 %-mjöl, utan för att få det måste man gå längre ned; då måste man gå ned till 75 %. Om man låter mala råg till 75 %, så kan man få en skaplig rågsikt, vilken, om man däri inblandar något vetemjöl, mycket väl kan användas. Man skulle då kunna tillgodose allmänhetens behov av limpör, som man nu bakar av rågsikt. Jag har velat uttala denna mening till protokollet, då jag icke

tror på 85 %-mjöl, utan vill, att om man skall förmala mjölet längre ned än till 95 à 97 %, så skall man gå ända ned till 75 %. Under vanliga förhållanden malar man ned mjölet till 66 %, och det är ju en ganska avsevärd skillnad, om man stannar vid 75 %. Man kunde då besluta en lag, eller regeringen kunde utfärda en förordning, att intet märke av siktmjöl fick föras i marknaden annat än en sort, som då skulle gå ned till 75 %. Det är ju på det sättet nu, att många sikter användas, varav bakas olika limpor, och detta är naturligtvis den stora allmänheten så beroende av, att man skulle känna det ganska svårt, om man förbjödes att få dessa limpor och skulle vara hänvisad till att leva på det grova brödet. Många människor ha kanske store olägenheter av att uteslutande äta det grova brödet, och det finns naturligtvis en stor del människor, som icke tåla bröd, som är bakat av grovt eller sammalet mjöl. Och för dessa skulle det sannolikt bliva ganska svårt, om man nu beslöte, att ingen siktnings fick förekomma. Man kan också naturligtvis uttala den åsikten, att denna brödsort, limporna, ingår som en huvudsaklig del i det svenska folkets matordning; man skulle kunna kalla denna brödsort för ett verkligt nationalbröd. Detta mitt påstående kan jag också styrka därmed, att om vi bara få en sorts bröd, nämligen av sammalet mjöl, så kommer folk att tillgripa vetet och äta mycket mera vetebröd. Och då vi veta, att vetemjöl är lika dyrt som rågsikt, så blir det naturligtvis ingen besparing. Därtill kommer, att vetemjölet är odrygare.

Jag skulle sålunda vilja uttala såsom min mening, att regeringen måste taga i överbägande, om det verkligen skulle visa sig, att det uppstår brist på brödsäd, huruvida man icke bör förmala rågen mellan 95 och 97 %, men att, om det icke blir brist, man tillåter en siktnings ned till 75 %.

Vidare torde det vara riksdagens skyldighet att vid ett sådant tillfälle som detta säga ifrån, att någonting bör göras från regeringens sida på grund av de höga priser, som nu äro rådande. Om man jämför priserna på mjöl och råg nu och samma tid i fjol, så skall man se, huru stor skillnaden är. Jag skall endast taga priserna på mjölet i Skåne. Där kostade vetemjölet i parti i fjol vid denna tid 23 kronor pr 100 kg.; nu kostar det 33 kr. per 100 kg., alltså en ökning av 10 kr. Bästa rågsikt eller den som föres där nere och som huvudsakligen användes i bagerierna, kostade i februari i fjol 21 kr. per 100 kg.; nu kostar den 35 kr. per 100 kg. Det är en ganska väsentlig ökning från 21 kronor upp till 35 kr. Sammalet rågmjöl kostade i fjol 15 kr. per 100 kg.; nu kostar rågmjölet 28 kr. per 100 kg. Detta är partipriser. Här har priset således nästan fördubblats. Om man sedan gör en jämförelse beträffande det bröd, som den stora allmänheten är hänvisad till att köpa — och man kan väl icke vid detta tillfälle åtminstone säga, att det är bagarna, som försöka roffa åt sig någon stor förtjänst, alldenstund mjölet har stigit så mycket — så skall man också finna, att dettas vikt har sänkts betydligt. Ett bakat bröd kostade i febr. 1914 för 2,5 kg. sammalet grovt rågrbröd 40 öre. och ett bröd, som var bakat av råg-

Om förordningar ang. siktnings av rågmjöl och ang. viss sammansättning av rågrbröd.
(Forts.)

Om förordningar ang. siktning av rågmjöl och ang. viss sammanställning av rågbröd.

(Forts.)

sikt, kostade 40 öre för 1,8 kg. I år får man betala för ett bröd bakat av sammalet mjöl 40 öre för 1,8 kg. och för ett bröd bakat av rågsikt 40 öre för 1,2 kg. Det är ju en ganska väsentlig skillnad, när den för det sammalna mjölet belöper sig till 7 hg. och för rågsikten till 6 hg. Och då kan jag här tillägga, att de bagare, som hålla dessa priser, äro huvudsakligen bageriföreningarna i Skåne, och de göra nog ingen stor förtjänst utan en ganska minimal sådan, ja, kanske rent av ingen alls utan förlust i stället.

Här borde väl både från regeringens och riksdagens sida ske ett ingripande, så att verkligen den stora allmänheten kunde få ett billigare bröd genom fastställande av maximipriser; förtjänsten för våra industriarbetare och för övrigt alla, som äro hänvisade till att köpa bröd, har ju icke ökats utan kanske tvärtom minskats. Men ändå vill man icke från högerhåll göra ett verkligt ingripande beträffande kvarnägarna, så att de icke kunna skruva upp priserna till en sådan höjd, som de göra. I vårt grannland Danmark t. ex. har jag från tillförlitligt håll låtit mig berättas, att man bestämt ett pris på råg, som skall gälla till den 1 september 1915. Den danska rågen under denna tid får icke kosta mer än 19 kr. 50 öre pr 100 kg., och när den är uppblandad med utländsk råg, får priset icke överstiga 21 kr. 75 öre. Man har även i Danmark bestämt vad bröd skall kosta, då det är bakat. Således får icke säljas något bröd i Danmark till högre pris än 93 öre för en vikt av 4 kg., då det är bakat av sammalet mjöl. Så finnas olika sorter rågsikt, t. ex. en sort, som i Danmark kallas halvrågsikt, och ett bröd bakat av detta mjöl får icke kosta mer än 93 öre för 3 kg. Man ser således, huru man i Danmark ingripit dels genom att man satt ett pris på råg och dels genom att man satt ett pris på en viss brödvikt samt därigenom tryggt den stora allmänheten ganska mycket mot en onaturlig prisstegring.

Nu är det kanske en annan synpunkt, som man kan se saken ifrån, och det är, att om man verkligen skulle förbjuda all siktning, detta skulle förorsaka en ganska stor arbetslöshet inom bageriarbetsyrket. Bara genom den fördyring som inträtt har det under denna vinter, trots den stora mobiliseringen, varit 150 mera arbetslösa inom bageriyrket än under andra vintrar, och det har nog sin grund däri, att allmänheten fått inskränka sig ganska betydligt och att vetebrödsbakningen har gått ned. Är det så, att man kommer dithän, att man uteslutande får baka en brödsort, så kommer det också att inom detta yrke föra med sig ännu större arbetslöshet. Ty det är tydligt och klart, att när man inskränker antalet brödsorter, så behöver icke arbetsgivaren så mycket folk, som han nu behöver, då det bakas flera.

Ja, det är dessa synpunkter som jag har velat framdraga här vid detta tillfälle. Jag kommer emellertid, åtminstone för närvarande, icke att göra något yrkande.

Sedan herr talmannen nu återtagit ledningen av förhandlingarna, anförde:

Herr Schotte: Herr talman! Här har förut från denna talarstol påpekats, att det icke är någon större skiljaktighet, som råder mellan de olika yrkanden, som föreligga från utskottets och från reservanternas sida. Detta är sant. Då ändock i olika detaljer meningsmotsättningar i viss mån yppats, och man velat giva uttryck åt desamma, visar detta i alla fall det stora intresse, varmed denna fråga omfattats. Den är ju så djupt ingripande på alla enskilda områden, att det är givet, att man velat ha fram de skiljaktigheter som finnas och giva anvisningar på olika vägar att nå det för landet bästa resultatet.

Om förordningar ang. siktning av rågmjöl och ang. viss sammansättning av rågbröd.
(Forts.)

Vad då beträffar den första frågan, nämligen om siktning av rågmjöl, skall jag be att för min del få vidhålla den uppfattning som åtskilliga reservanter gjort sig till tolk för, nämligen att det är lämpligast, att riksdagen här uttalar sig för att finare siktning icke må äga rum än att av 100 kg. råg uttagas 95 kg. mjöl. De invändningar, som gjorts häremot, ha icke synts mig vara av den betydelse, att man därför bör avvika från det man framför allt velat hävda, nämligen att det viktigaste är att söka utdryga kvantiteten av den inom landet befintliga rågen, så att man, åtminstone så länge som möjligt, må kunna slippa vidtaga andra, mer betänkliga åtgärder.

För att icke inveckla situationen, och då jag är övertygad om, att Kungl. Maj:t skall beakta det förhållandet, att det torde vara nödvändigt att meddela förbud för saluhållande av rågbröd, bakat av annat än, för att använda ett kort uttryck, sammalet rågmjöl, skall jag med avseende å den första punkten be att få yrka bifall till den av herr Persson i Norrköping m. fl. avgivna reservationen.

Med avseende å den andra punkten känna vi alla de tre huvudsakliga skäl, som ha förelegat för Kungl. Maj:ts förslag i detta fall: dels den svaga tillgången på brödsäd över huvud taget och de svårigheter importen därav haft att kämpa med, dels den inskränkning i fabrikspotatisens användande, som skett genom att förbud mot brännvinsbränning utfärdats, dels ock produktionen inom stärkelseindustrien av potatismjöl, som genom exportförbudet å potatismjöl såg sig avstängd från utländsk marknad. De två senare förhållandena behöva vi icke numera fästa oss vid, utan det enda, som enligt min mening skulle kunna motivera en författning i här ifrågavarande syfte är den ringa tillgången på brödsäd och svårigheterna för importen av sådan säd.

I det fallet har statsrådet nu här avgivit åtskilliga lugnande försäkringar, som naturligtvis av alla mottagits med intresse. Men såvitt jag förstått honom rätt, anser han i allt fall, att det *kan* uppkomma ett sådant nödläge, att en åtgärd i den kungl. propositionens syfte blir nödvändig. Alla äro vi emellertid överens om, att det kan uppstå betänkliga följder av sådana bestämmelser, och alla hoppas vi, att det skall bli möjligt för Kungl. Maj:t att skäligen trygga vårt brödsädesförråd utan att behöva tillgripa de medel som författningsförslaget anvisar.

Men vi äro också fullkomligt medvetna om, att endast Kungl. Maj:t kan fullt och helt överblicka situationen och att det endast är

Om förordningar ang. siktning av rågmjöl och ang. viss sammansättning av rågbröd.
(Fortis.)

Kungl. Maj:t, som slutgiltigt och på sitt ansvar kan och bör förfara i detta ärende såsom omständigheterna bjuda.

Med avseende å de olika reservationerna måste jag för min del säga, att jag hyser åtskilliga betänkligheter emot den motivering, som föreligger i den av herr Sven Persson m. fl. avgivna reservationen, särskilt emot det däri förekommande uttalandet om tvångsuttagning av brödsäd för att kunna på bästa sätt tillgodose de legitima behoven. Denna fråga är mycket grannlaga och i allt fall alldeles för tidigt väckt. Det synes för mig emellertid vara viktigt, att då den möjligheten inte är utesluten, att första kammaren kommer att gå med på utskottets förslag oförändrat och sålunda någon motivering över huvud taget ej kommer till stånd, det i själva klämman blir ett uttalande från riksdagens sida, som i görligaste mån framhåller de synpunkter, som här varit i huvudsak bestämmande. I varje fall synes mig den i herr Perssons reservation innehållna motiveringen ej böra medtagas.

Jag skall därför, utan att vidare uppehålla mig vid denna fråga, som torde ha varit tillräckligt debatterad under den långa tid, kammaren ägnat densamma sin uppmärksamhet, be att få föreslå med avseende å förordningen angående viss sammansättning av rågmjöl, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande proposition i skrivelse till Kungl. Maj:t anmäla

a) att riksdagen anser mest önskvärt, att en författning i det syfte som den förevarande icke kommer till stånd;

men att, därest Kungl. Maj:t, vid en förnyad allsidig prövning av frågan och med densamma sammanhängande omständigheter, skulle finna stadganden i nu förevarande ämne icke kunna undvaras, riksdagen icke har annat att erinra mot det framlagda förslaget, än att riksdagen anser, att Kungl. Maj:t, i sammanhang med sådan författnings utfärdande, bör genom fastställande av maximipris eller på annat lika effektivt sätt söka förekomma, att rågmjölet och de produkter, varmed det kan befinnas nödigt att utdryga rågtillgången, uppskrivas till för konsumenterna oskäligen pris;

b) att herr Åkessons m. fl. och herr Ekerots m. fl. motioner måtte anses besvarade med ovanstående uttalande.

Herr Bogren: Vi hörde ju nyss, glädjande nog, från statsrådsbanken, att regeringen vidtagit sådana åtgärder, att det finnes förhoppning om att fyllandet av landets behov av brödsäd kan anses tryggat till nästa års skörd hinner föras ut i marknaden och att vi sålunda skulle få tillfredsställelsen att äta vårt rågbröd oblandat, varför också herr statsrådet ansåg, att det för närvarande icke vore skäl att lagstifta om inblandning i brödet av dessa potatisflingor och allt vad det nu heter. Men, sade herr statsrådet, sådana transporthinder skulle möjligen kunna uppstå, att denna åtgärd, nämligen inblandning av potatis i rågdegen måste vidtagas för att säkerställa oss mot brödbristen. Jag satt, då jag hörde detta herr statsrådets yttrande, och tänkte på en sorts brödsäd, som regeringen i förelig-

gande proposition och utskottet i sitt här framlagda utlåtande icke synas ha fäst sig vid eller omnämnt, och det är den för en stor del av vårt land, nämligen Norrland, så viktiga brödsäden kornet. Denna brödsäd spelar, som vi veta, en avsevärd roll i nordligaste delen av vårt land, och är det fråga om att utöka landets brödsädesförråd, borde man i första hand tänka på kornet, hellre än att man tar till potatisen; om tillgången på detta livsmedel synes man ju sakna varje tillförlitlig uppgift. Faktum är, att i många delar av vårt land priset på potatis för närvarande står mycket högt; i min hembygd gäller potatisen för närvarande 6 kronor per tunna, och under sådana förhållanden torde den inte vara mycket att bygga på för inblandning i rågmjöl.

Om förordningar ang. siktning av rågmjöl och ang. viss sammansättning av rågbröd.

(Forts.)

Vad vi däremot känna till är, att i våra skattepliktiga bryggerier nedmältas dagligen tusentals och tiotusentals kilogram korn. Om jag hade en nöjaktig statistik framför mig här, skulle det vara mig mycket kärt att kunna med siffror påvisa, vilka massor av korn, som dagligen förbrukas i detta land till framställande av starköl och andra skattepliktiga maltdrycker. Jag hade tänkt mig, att då regeringen så omsorgsfullt söker tillfredsställa behovet av brödsäd i vårt land, den skulle ha funnit det ligga allra närmast till hands att inställa tillverkningen av skattepliktiga maltdrycker under den tid, som återstår tills vi få nya skördar ut i marknaden. Det var nog med tacksamhet landet mottog regeringens åtgärd att inställa tillverkningen av brännvin, men varför inte ta steget fullt ut och inställa tillverkningen även av skattepliktiga maltdrycker? Jag tror, att man på den vägen skulle säkrast komma fram till att tillgodose landets behov av brödsäd. Vi läste nyligen ett referat i våra tidningar över det tal, varmed presidenten i ryska duman härom dagen hälsade den samlade duman. Det mest glädjande han hade att meddela duman var, att genom regeringens visa åtgärd med rusdrycksförbudet, regeringen hade fört ryska folket upp på en ljus väg med en lovande framtid. Den där ljusa vägen tycker jag, att också vi borde snart vara mogna för att beträda, och ett litet steg i denna riktning hade nog varit att tillgodose folkets behov av brödsäd genom förbud mot tillverkning av skattepliktiga maltdrycker.

Herr talman! Jag har naturligtvis i detta ärende inte något yrkande att göra, men jag har ej kunnat underlåta att framlägga en synpunkt beträffande den åtgärd, som enligt min uppfattning borde ha legat närmast till hands för att tillgodose landets behov av brödsäd.

Herr Petersson i Lidingö villastad: Herr talman, mina herrar! Den diskussion som nu föres i detta ämne, synes mig skäligen betydelselös. Det är ju så, att de konkreta förhållanden, som vi ha att röra oss med och som skulle ligga till grund för vårt omdöme i dessa ämnen, äro så växlande och så obestämda, att man ej kan på dem grunda någon fast uppfatt-

Om förordning
ang. siktning
av rågmjöl
och ang. viss
sammansättning
av rågbröd.
(Forts.)

ning om vad som bör göras och vad som kan underlåtas. Vad som kan synas nödigt och lämpligt i dag, kan vara onödigt eller olämpligt i morgon. Det behövs bara, att vi få hit några laster spannmål för att situationen skall vara förändrad. Under sådana förhållanden kan naturligtvis slutet ej bli något annat än det, som alla talare här kommit till, nämligen att vi nödgas åt Kungl. Maj:t överlämna att laga efter lägligheten i detta fall. Den princip, efter vilken vi önska att Kungl. Maj:t skall handla, äro vi också ense om, det är den: vad som är nödvändigt att göra, det skall Kungl. Maj:t göra, men han skall ej gå längre än vad nödvändigheten oundgängligen kräver.

Vad vi sålunda här tvista om i de olika förslag till uttalanden som framlagts, är egentligen ej annat än en fråga om formuleringen av det uttalande, i vilket vi skola kläda den tankegång om vilken vi alla äro ense. Under sådana förhållanden finner jag icke skäl att närmare i detalj gå in på alla de olika spörsmål, som blivit framkastade. Jag anser mig dock såsom den där undertecknat lagutskottets utlåtande, var skyldig att säga några ord. Därvid skall jag inskränka mig till att lägga vid sidan av varandra lagutskottets förslag och i de punkter, de blivit fullföljda, de av reservanterna särskilt framlagda förslagen för att klarlägga, hurusom enligt min uppfattning lagutskottets avfattning är försiktigare och därför mer förtjänt av att vinna kammarens beaktande än vad reservanterna kommit fram med.

Den första frågan gäller utmalning av råg. I denna del har Kungl. Maj:t föreslagit, såsom vi hört, 85 %. Vad säger nu utskottet om dessa 85 %? Jo: att utskottet finner icke tillräcklig anledning att frångå Kungl. Maj:ts förslag. Visserligen har livsmedelskommissionen uttalat sig för 95 %, men det är åtskilliga betänkligheter mot att mala ut säden så starkt. Särskilt har man anledning tro, att detta 95 %:s mjöl icke blir av allmänheten så uppskattat och använt som önskvärt vore, utan att allmänheten istället kastar sig på vetemjölet och veteförrådet, vilket är synnerligen knappt. Men så tillägger utskottet: det kan icke förnekas, att ställningen *kan* gestalta sig sådan, att varje möjlighet att ur tillgängligt brödsädesförråd uttaga det yttersta bör utnyttjas. Och skulle Kungl. Maj:t finna en sådan situation föreligga, kan riksdagen icke ha något att erinra mot att Kungl. Maj:t föreskriver om rågsädens utmalning ända till 95 %.

Vad säga nu herrar Schotte och Sven Persson i denna del? De vilja, att riksdagen skall i närvarande stund definitivt uttala sig för en bestämmelse om 95 % utmalning. Riksdagen bör enligt deras åsigt omedelbart uttala sig därför. Nu är det, såsom jag förut sagt, allenast fråga om ett uttalande och icke något beslut. Jag får då verkligen säga, att skillnaden mellan dessa båda resolutionsförslag — om jag så får kalla dem — är skäligen liten. Men jag tycker för min del, att utskottets

förslag är mera försiktigt, ty utskottet säger, att de 95 % skola föreskrivas endast, ifall nödvändigheten oundgängligen kräver ett sådant förordnande, medan reservanterna säga: vi anse, att ställningen är sådan, att de 95 % ögonblickligen böra tillgripas.

Om förordningar ang. siktning av rågmjöl och ang. viss sammansättning av rågbröd.

Nyss ha vi fått upplysning om att möjlighet föreligger att få in åtskilliga rågkvantiteter. Låt dessa rågkvantiteter komma in, men antag att det i alla fall icke är tillräckligt för att kunna helt undvara denna förordning! Då kan situationen bli sådan, att det visserligen kan behövas en förordning om utmalning, men att denna utmalning icke behöver sträcka sig till 95 % utan kan stanna vid 85 %. Finns det då något rimligt skäl att i en sådan situation söka nära nog avskära möjligheten för en lägre uttagningsprocent än vad reservanterna föreslagit? Jag tror verkligen, att resultatet av riksdagens uttalande blir det samma evad det ena eller det andra uttalandet väljes, men visst är att det är försiktigare om kammaren ville följa utskottets förslag i denna del.

(Forts.)

Även har i en reservation upptagits ett yrkande om förbud mot bakning av bröd av annorlunda malet mjöl än som enligt siktningförordningen skulle få ske. Men så vitt jag förstått herr Schotte rätt, har han frånträtt detta yrkande, så att därom behöver jag icke vidare uttala mig nu.

Då återstår den andra förordningen, nämligen den om bakningen. Även här är situationen densamma som i det förra fallet. Utskottet börjar med att redogöra för de betänkligheter som otvivelaktigt möta mot att genom en förordning fastställa på vad sätt bröd skall bakas. Detta är av utskottet så tydligt uttalat, att jag icke behöver uppehålla mig därvid. Men så tillägger utskottet, att trots de betänkligheter, som kunna möta mot den ifrågasatta förordningen, »anser utskottet dock, att riksdagen icke bör ställa sig avvisande emot densamma, därest Kungl. Maj:t vid förnyad prövning av frågan skulle finna ett reglerande ingripande från statens sida jämväl på detta område icke utan fara kunna underlåtas.» Man skall vara en mycket skarp iakttagare för att kunna säga, vari skillnaden består mellan utskottets uttalande och det uttalande, som föreslagits av herr Schotte. Han säger ju detsamma, att förslaget är så obehagligt, att vi helst skulle se, om vi kunde slippa det, men skulle Kungl. Maj:t vid prövning av frågan finna det nödvändigt, och finnes ingen annan råd, så få vi taga även detta. Skillnaden kanske ligger i det tillägg, som herr Schotte gjort i reservationen, och som han här också upprepat. Han säger, att det bör icke komma ifråga, att en förordning om brödbakning utfärdas med mindre än att samtidigt stadgas maximipris, så att icke ingredienserna i brödet oskäligen fördyras. Ja, utskottet pekar på samma sak men hänskjuter frågan härom till Kungl. Maj:ts prövning. Utskottet säger, att de olägenheter, som följa med en sådan förordning, äro så stora, att Kungl. Maj:t bör taga under över-

Om förordningar ang. siktning av rågmjöl och ang. viss sammansättning av rågbröd.

(Forts.)

vägande, huruvida icke Kungl. Maj:t bör använda den makt, Kungl. Maj:t har i avseende på bestämmandet av pristaxor å livsförnödenheter. Även här tycker jag, att utskottets förslag i realiteten säger lika mycket, men är försiktigare avfattat; och jag har mycket svårt att förstå att det kan finnas någon egentlig anledning att frångå utskottsutlåtandet i denna del.

Jag fick icke riktigt klart för mig, huruvida herr Schotte ville frånträda det uttalande om frakttaxorna, som han gjort i motiveringen till sin reservation. Det är nämligen så, att utskottet i fråga om de åtgärder, som kunna ifrågasättas för att hindra en oskäligen prisstegring, även pekat på Kungl. Maj:ts makt över frakttaxorna på statens järnvägar. Vi tänkte som så, att om man vill sörja för att exempelvis Norrland får brödsäd eller potatis för inblandning i mjölet och Norrland har svårt att skaffa dessa råmaterialier, så vore det helt naturligt att även ta i betraktande frakttaxorna. Herr Schotte har avvisat detta med att det icke är lämpligt. Häremot vill jag nämna, att jag just i igår kom att i en tidning få se ett meddelande om ett dekret, som alldeles nyligen är utfärdat i Italien — ett dekret angående ett tillfälligt upphävande av gränstullen å vete och om vidtagande av åtgärder för att åt den italienska befolkningen anskaffa nödiga livsmedel. Och vad tro herrarna, att man finner där? Jo, just ett grepp i frakttaxorna. Där har vederbörande minister bemyndigats att för underlättande av transporter å järnväg av säd och sädesmjöl inom riket nedsätta gällande tariffen, däri jämväl inbegripna undantagstariffer, med ända till 50 %. Och i nästa artikel i detta dekret bemyndigas ministern på samma sätt att nedsätta frakten på subventionerade ångbåtslinjer med ända till 50 %. Då synes mig verkligen, som om utskottet haft synnerligen goda skäl för att göra en hänvisning även till fraktsatserna.

I fråga om den punkt, som jag nu uppehållit mig vid, punkt 2 tillåter jag mig alltså även förorda utskottets hemställan; och får jag i överensstämmelse härmed yrka bifall till utskottets hemställan i båda nu omdebatterade delar.

Herr R ö i n g: Herr talman, mina herrar! Blott ett par ord. Den sista ärade talaren försökte framhålla, att utskottsmajoriteten i sin motivering inlagt samma synpunkter som de ärade reservanterna, fastän utskottsmajoriteten använt försiktigare ordalag i sin motivering. Det är icke gott — man må läsa igenom denna motivering med så stor uppmärksamhet som helst — att kunna finna det. Speciellt beklagar jag den lucka i utskottsmajoritetens motivering, som finns, då utskottsmajoriteten icke ansett lämpligt att med kraft stryka under, att för den händelse denna förordning någon dag måste träda i kraft, det blir alldeles oavsligen nödvändigt att fastställa maximum på potatismjöl.

Herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet har något berört denna sida av saken, som jag nu ämnar yttra mig om. Men

jag tror dock, att herr statsrådet yttrade sig så ytterst försiktigt, att kammaren icke fick riktigt klart för sig, huru förhållandena gestalta sig på den svenska marknaden beträffande just potatismjålet. Här har under sista året varit en högst avsevärd överproduktion av potatismjöl, och, om jag icke är allt för illa underrättad, fanns det och finns det antagligen än här i Sverige icke mindre än cirka 80,000 säckar potatismjöl utöver landets behov. Denna kvantitet, som det förut varit mycket svårt för den svenska stärkelseindustrien att placera, har nu i mycket stor utsträckning — jag har hört uppgivas cirka 40,000 säckar — sålts till några få personer, som uppenbarligen inköpt denna kvantitet mjöl i avsikt att kunna göra en mycket god förtjänst för den händelse, denna förordning skulle komma att tillämpas.

Huru skulle det vara möjligt för dessa herrar att använda situationen för att göra sig en stor förtjänst?

Även om staten och enskilda skulle t. ex. från Amerika kunna köpa billigt potatismjöl, är dock tullsatsen å potatismjöl, mina herrar, icke mindre än cirka 100 % av varans värde; och då förstå ni, mina herrar, huru lätt det vore för de personer, som köpt in dessa enorma kvantiteter, att om denna förordning en gång komme att tillämpas utan att samtidigt maximipris fastställdes, genom detta utnyttjande kunna skapa sig en oskäligen förtjänst, kanske en förmögenhet.

Då herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet är här närvarande, ber jag, att herr statsrådet tager under övervägande att för den händelse — vilket jag livligen hoppas aldrig skall behövas, utan tvärtom förhållandena må bli sådana att någon förordning rörande inblandning av potatismjöl eller annat i brödet icke behöver utfärdas — för den händelse det blir nödvändigt, regeringen bör mycket noga se till att icke under kristider och under världskriget export speciellt av svenskt potatismjöl må tillåtas — icke allenast därför att denna vara kanske en dag kan behövas utan även därför, att de personer, som gjort dessa spekulationer för att kunna förtjäna på staten i ett ögonblick, då staten kanske befinner sig i nödläge, icke därigenom skola räddas ur en situation, som de på grund av ren spekulation iråkat.

Jag har, herr talman, icke något annat yrkande att göra än beträffande första punkten om bifall till herr Sven Perssons reservation och i andra punkten till det yrkande, som under diskussionen framstälts av herr Schotte.

Herr Sommelius: Herr talman! Jag begärde ordet endast för att yttra några ord i anledning av de olika åsikter, som uttalats från många håll rörande sättet att mala säd och baka bröd. Dessa åsikter ha åtminstone på mig gjort det intrycket, att jag nu står mycket mera villrådig om vad som är rätt i det fallet än jag gjorde i början av ärendets behandling. Ett är åtminstone säkert: att man ej har lyckats genom de långa anföranden, som här blivit hållna, att klargöra för oss på något sätt, hur vi i ärendet böra rösta.

Om förordningar ang. siktning av rågmjöl och ang. viss sammansättning av rågbröd.
(Forts.)

Om förordningar ang. siktning av rågmjöl och ang. viss sammansättning av rågbröd.
(Forts.)

Då Kungl. Maj:t den 14 januari avlät sin proposition nr 7, så gjorde Kungl. Maj:t ju detta i den vällovliga önskan att åt landets alla innebyggare, åt hela svenska folket, bereda en viss garanti för, att vårt eget lands tillgångar skulle kunna tillfredsställa vårt behov av brödsäd, genom att man, som det heter, utdrygade det redan befintliga förrådet. Herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet har emellertid nyligen sagt, att det låge regeringen om hjärtat att inhämta riksdagens uppfattning i detta ärende. Men när jag fick se denna proposition och detta utlåtande ifrån lagutskottet, tänkte jag: hur i all världen skall regeringen få reda på vad som inom riksdagen kan vara den allmänna meningen, när det kommer fram ett lagutskottsutlåtande med reservationer partivis? Jag kan visserligen inte nu på rak arm kontrollera, huruvida de olika partiernas representanter varit fullkomligt eniga om respektive reservationer, men jag vill uttala ett klander mot alla partier, även mot det jag själv tillhör, och allra mest mot lagutskottet, därför att de inte i en så allvarlig fråga som denna, som vid nämnda tidpunkt, den 14 januari, var långt allvarligare än nu, insett nödvändigheten av att, när det gällde hela folkets välfärd, åstadkomma enighet, då skiljaktigheterna äro så bagatellartade, man kommit fram med tre olika förslag. Man har synbarligen gjort hela denna fråga till en partiangelägenhet, och jag beklagar mycket, att så skett. Må man gärna tvista, när det gäller sådana uppfattningar, som var och en anser tillhöra vår grundåskådning, låtom oss då tvista, men låtom oss lägga bort våra stridigheter och vår benägenhet för oenighet i sådana ting, där det gäller hela landets och hela befolkningens väl.

Jag har ansett mig böra framföra dessa synpunkter och vill tillåta mig nämna, att även jag har från vederbörande bageriförening på min hemort erhållit anmodan att framföra deras önskingar, men jag anser ej, att det tjänar någonting till att upptaga kammarens tid med dylikt. Jag anser, att det är nödvändigt, att vi här i denna fråga ena oss, och det borde vi ha gjort redan för två timmar sedan.

Herr talman! Jag har intet yrkande att göra.

Herr Persson i Norrköping: Då det nu upplysts om, att första kammaren beslutat i enlighet med utskottets förslag och sålunda motiveringarna till de olika reservationerna, därest någon av dem bifalles, under alla förhållanden kommer att falla bort, ber jag att få återtaga mitt yrkande under punkt 2 och förena mig i det yrkande herr Schotte framställde under nämnda punkt.

Herrar *Borg* och *Magnusson* i Kalmar instämde häruti.

Herr *Rehn*: Herr talman! Jag skall endast be att få säga några ord. Det är en sida av detta spörsmål som — det kan inte hjälpas — jag tycker, att man har något för lätt glidit förbi i så

gott som alla instanser, där ärendet hittills varit före, och det är Om förordningar ang. siktning av rågmjöl och ang. viss sammanställning av rågbröd.

frågan om användandet av brödsäd till kreatursfoder. Det säges visserligen, att detta ej förekommer i så stor utsträckning, men jag tror dock, att en undersökning i detta hänseende kunde vara på sin plats.

Jag känner inte till, hur det förhåller sig på andra orter inom landet, men jag vet, att i min hemort har det pågått och pågår ännu uppköp från bönderna av spannmål, som nog till allra största delen användes till kreatursfoder. Det är dels det s. k. länsförbundet, en sammanlutning av lantmannaföreningarna inom länet, och dels enskilda köpmän, som förmedla denna omsättning. Jag har hos en av dessa köpmän fått bekräftelse på att denna spannmål, som ju här utgöres till största delen av korn, användes för nämnda ändamål på så sätt, att en del krossas för att tjäna till utfodring åt hästar och en del förmales till vanligt fodermjöl. — Nu tycks man ju knappast vilja räkna kornet till brödsäd, men det är dock ett faktum, att inom en stor del av landet är kornet huvudsädet och utgör den väsentligaste delen av brödamnet. — Själva förbrukningen av denna spannmål sker emellertid ej så mycket inom den närmaste orten, där tillgången på stråfoder är ganska riklig och priset därpå jämförelsevis lågt, utan det mesta går, som jag förmodar, dels till lappmarkssocknarna och dels till andra orter inom landet. I varje fall är det obestriddigt, att en icke så obetydlig del fullt matnyttig brödsäd användes på detta sätt.

Nu är det ingalunda min avsikt att uttala något klander mot lantmännen, som avyttra den säd de anse sig kunna undvara. De vilja givetvis sälja, då de få mera betalt nu än de fått förut under senare år. Inte heller torde man med fog kunna klandra köpmännen, då det lär vara synnerligen svårt, ja nära på omöjligt, att få tag i vanlig foderhavre, och samma är förhållandet med fodermjöl åtminstone till något så när skäligt pris. Men det är i alla fall enligt min åsikt en mycket ovarsam hushållning med den brödsäd som finnes och som kanhända så väl kommer att behövas för andra ändamål. Det lät visserligen ganska lugnande i dag från regeringens sida, men man vet i alla fall inte, hur det kommer att ställa sig. Skulle det vara så, att det blir brist i landet på brödsäd, torde man nog komma att ångra, att man har använt sin spannmål till utfodring av kreatur.

Vad som här borde göras för att på alla områden åstadkomma något effektivt, är naturligtvis inte jag kompetent att bedöma, och det torde vara svårt för lite var att ge någon bestämd anvisning härom. Ett generellt förbud torde knappast vara tillrädligt och lär väl svårligen kunna upprätthållas. Däremot tycker jag det inte borde vara så svårt att finna någon lämplig utväg för att stävja den mera *affärsmässigt* bedrivna verksamheten i detta avseende.

Jag hoppas emellertid att regeringen ej skall lämna denna sida av saken obeaktad utan ägna den tillbörlig uppmärksamhet, samt jämväl i detta hänseende vidtaga de åtgärder, som kunna befinnas av behovet påkallade. Det förefaller mig inte riktigt konsekvent,

(Forts.)

Om förordningar ang. siktning av rågmjöl och ang. viss sammanställning av rågbröd.

(Forts.)

då man vill förbjuda siktning av råg och sålunda omöjliggöra åstadkommande av rågkli som fodermedel, man samtidigt tillåter att brödsädesspannmål i obegränsad mängd användes till kreatursfoder. Herr talman, jag har intet yrkande att framställa.

Herr Månsson: Herr talman! Här har mycket litet vid behandlingen av föreliggande ärende berörts en sak, som jag tror har mycket nära sammanhang med denna fråga, och det är den allmänna fördyringen ute i landet, som man väl ovillkorligen någon gång måste här i riksdagen fästa regeringens uppmärksamhet på.

Under några dagar har jag varit på resa i nordvästra Sverige och nu senast nere i Sörmland, och jag märkte den dova men stigande förbittring hos folket över situationen. Jag var i går kväll i Sparreholm med på ett möte, som måste anses för mycket upprört, och det var inga milda toner, som där anslogos mot regeringen, livsmedelskommission och riksdag, liksom ej heller mot mitt eget parti. Man försäkrade där nere bland befolkningen — jag vill inte säga, att det är sanning, men så sades det och det sades i ganska allvarliga tonfall — att kvarnarna inte stå vid de med regeringen överenskomna villkoren, när det gäller leveranser i landet. Man påvisade, att många trakter av Sörmland — jag vet inte, om det är sant det heller, men jag lovade att omnämna det — under hösten ha systematiskt pumpats på spannmål som säges vara upplagd i kvarningens förråd och som vederbörande ligger på för att, när den lämpliga tiden kommer, hösta in en oskäligen vinst på den. Klart är, att befolkningen ej blir precis milt stämd över rykten sådana som dessa, och det kan inte förnekas, att om man jämför vårt läge, som dock inte varit så värst isolerat, med Tysklands, som varit så avstängt från förbindelser med yttrevärlden, det kan inte förnekas, säger jag, att det förefaller ganska egendomligt, då man ser, hur priserna stegrats här i landet och hur föga de i alla fall till tiden före jul stegrats i Tyskland mitt under brinnande krig och under så gott som fullständig avstängdhet från den övriga världen.

Jag kom här om dagen att titta i sista häftet av Conrads årsböcker, och jag har här en liten samling utdrag ur detta häfte. Jag kan icke tro, att en man med Conrads världsrykte skulle kunna i sin tidskrift offentliggöra falska siffror, utan jag tar hans uppgifter för kontanta. Jag finner då t. ex. i en tabell över minuthandelspriser i Berlins kommunala saluhallar, att priset på prima oxkött i oktober i fjol utgjorde 103 Pfennig per $\frac{1}{2}$ kg., vilket är oförändrat detsamma som i oktober i förfjöl. För oxbringa uppgick priset per $\frac{1}{2}$ kg. till 87 Pfennig i oktober 1914 mot 90 Pfennig i oktober 1913, vilket ju innebär en minskning av 3 Pfennig per $\frac{1}{2}$ kg. från föregående år med då rådande fredliga förhållanden. För sämre oxkött voro siffrorna respektive 77 och 80, d. v. s. även där ha vi att notera en minskning i priset med 3 Pfennig per $\frac{1}{2}$ kg. Samma är

förhållandet beträffande kalkköttstek, vars pris sjunkit från 106 Pfennig i oktober 1913 till 99 Pfennig samma månad i fjol, alltså med 7 Pfennig. Även beträffande olika sorters fläsk går samma historia igen, så att t. ex. priset per $\frac{1}{2}$ kg. kotlett, som i oktober 1913 var uppe i 106 Pfennig, vid samma tid i fjol hade sjunkit med 12 Pfennig eller till 94 Pfennig. Se vi sedan på t. ex. rågrödet, så var priset därå i oktober 1914 32,8 Pfennig per kg. mot 28,5 samma månad föregående år. Detta innebär nu visserligen en fördyring av något mer än 4 Pfennig, men detta är ju i alla fall någonting försvinnande litet, när det gäller ett land, som är mitt uppe i ett sådant krig och så avstängt från förbindelser med övriga delar av världen. Även vetebrödet har att uppvisa en fördyring, nämligen med något över 4 Pfennig per kg. eller från 53,1 till 57,5 Pfennig.

Jag skulle kunna anföra liknande siffror även för en hel massa andra varor både beträffande grosshandel och beträffande minuthandel, t. ex. i Berlins och förstäders konsumtionsföreningar, men jag vill icke besvåra kammaren därmed. Man kan emellertid icke undgå att av dessa siffror få ett bestämt intryck, att där har det lyckats att genom statens försorg och genom allmänhetens kontroll gripa in och åstadkomma, att fördyringen icke blivit på långt när, vad den eljest skulle ha blivit. Och man kan icke heller värja sig för det intrycket, att hos oss mer kunde ha gjorts från regeringens sida för att gripa reglerande in och hålla priserna nere.

Nu vill jag visst icke vara orimlig. Herr jordbruksministern hade säkerligen alldeles rätt, då han påpekade, vilka svårigheter regeringen har att kämpa med och vad den fått höra från visst jordbrukarhåll på grund av förbudet att använda brödsädesspannmål till brännvinsbränning. Jag vet mycket väl — och det har nog också hela riksdagen och hela landet erfarenhet av — att varje regering, den må vara radikal eller konservativ, ideligen kringsvärmas av en samling »intressenter», som kräva var sina speciella sär rättigheter, och som klänga sig fast vid regeringen som fåflugorna på ett ök i röt månaden. Men det vill jag säga, att varje regering, vare sig den är radikal eller konservativ, bör ha kraft att skudda av sig dessa besvärliga svärmar.

Herr Jeansson i Kalmar påpekade beträffande frågan om rågsiktningen, att man genom ett uttagande av den föreslagna högre procenten endast skulle vinna 10 % av högst 40,000 ton, d. v. s. högst 4,000 ton. Men då det förhåller sig så, som tydligt framgick av herr Magnussons i Kalmar anförande, att dessa 4,000 ton bli det bästa mjölet, som drages ur det, som sedan bedrägligt säljes som sammat mjöl, så tycker jag, att det är mycket nog. Hur saken än ordnas, så kan väl emellertid denna lagparagraf näppeligen komma att medföra något straff, ty jag skulle vilja se det fall, där det skulle följa något straff för en kvarn, som, när den tar ut 85 % av 100 kg., tar ut *icke kliet utan den finaste kärnan*.

Om förordningar ang. siktning av rågmjöl och ang. viss sammansättning av rågröd.
(Forts.)

Om förordning
ang. siktning
av rågmjöl och
ang. viss samman-
sättning av
rågbröd.

(Forts.)

Genom herr Magnussons i Kalmar anförande klarlades i all sin ynkedom den trafik, som i många år varit rådande här i landet med avseende å såväl rågförmalningen som veteförmalningen. Intet under, att när man kommer till Köpenhamn och går in på ett matställe och tar en bit sammalet, grovt surdegsbakat bröd i munnen, så stannar man i tuggningen och undrar: vad är det här för något? Intet under, att när jag skriver till släktingar i Skåne och ber dem sända 10, 15 kg. sammalet hembakat surdegsbröd av den egna grödan, så kan jag säga: det här är riktigt bröd. Sådant bröd fick man förr i tiden i Sverige, innan ännu de små hederliga självförsörjande kvarnägarna hade ihjälslagits av de genom mjöltullen uppkomna och framlockade jättekvarnarna, på den tid, då heder ännu var heder, och innan ännu tjuvnad kallades »intresse» och bedrägeri »teknik»!

Vad potatisinblandningen beträffar, så är det icke någonting nytt. I hela min barndom var det i den trakt, där jag bodde, högst vanligt, att man inblandade potatis i rågmjålet för att därmed dryga ut det. Och man kan icke mot sådant bröd, när därtill användes sammalet mjöl, d. v. s. *verkligt* sammalet mjöl, resa några berättigade invändningar. Brödet håller sig friskt och gott ganska länge, och det finns ingenting att anmärka emot det. Men helt annat blir förhållandet, om man skall blanda potatis i rågskrotmjöl eller i en blandning av rågskrot och veteskrot, som utgives för sammalet rågmjöl.

Ja, det var endast detta, jag hade att säga.

Herr Pettersson i Bjälbo: Herr talman, mina herrar! Jag begärde ordet egentligen med anledning av ett yttrande av herr Sommelius, som riktade en förebråelse mot alla partier i kammaren och inte minst mot lagutskottet, därför att man icke kunnat komma till enighet i en stor och viktig fråga, som angick hela folket. Ja, jag gratulerar herr Sommelius, om han i det utskott, i vilket han sitter, kunde åstadkomma så stor enighet i viktiga frågor, som vi verkligen i lagutskottet lyckats göra i denna fråga. Ty jag tror, att man får läsa igenom lagutskottets utlåtande och de avgivna reservationerna två gånger, förrän man får se några större skiljaktigheter. Jag vill påpeka, att det i det stora hela icke spelar någon roll, vare sig man röstar för utskottets förslag eller för reservationerna. Skillnaden synes obetydlig. Alla parter hava slutligen kommit till den bestämda uppfattningen, att vi kunna ju visserligen föreslå den ena lilla detaljen här och den andra lilla detaljen där, men att det endast är Kungl. Maj:t som till slut kan, i den mån förhållandena utveckla sig, riktigt bedöma det hela och vidtaga de åtgärder, som vid varje tidpunkt kunna vara erforderliga.

Nu är det ju givet, att var och en måste göra sig den frågan: är det absolut nödvändigt att vidtaga så långt gående åtgärder, åtgärder, som djupt ingripa i så gott som varenda människas personliga tillvaro. Ja, den frågan är sannerligen icke lätt att besvara, och ingen kan besvara den med säkerhet, ty det är ju så, att man saknar

en säker utgångspunkt för att besvara densamma: man saknar en absolut tillförlitlig statistik beträffande brödsädesförrådet och mjölförrådet i landet, och det är omöjligt att veta, hur det kommer att ställa sig med importen. Under sådana förhållanden har jag tänkt som så, att jag för min personliga del må ha vilken åsikt om den saken som helst — och det kan jag säga herrarna, att jag för min del icke tror, att det är så synnerligen farligt, och att man kanske icke kommer att behöva vidtaga några sådana här åtgärder — så är jag dock skyldig att i detta fall ställa mig på den säkra sidan och icke motsätta mig åtgärder i syfte att med absolut säkerhet tillförsäkra svenska folket brödsäd. Det är enligt den tankegången, antar jag, som Kungl. Maj:t och livsmedelskommissionen och utskottet ha handlat och som väl vi också så gott som allesammans komma att handla, då vi nu komma att under den ena eller andra formen gå med på Kungl. Maj:ts förslag. Vad som i alla fall här är huvudsaken, det är, att regeringen får rörelsefrihet, så att den vid olika tidpunkter kan anpassa sig efter olika förhållanden, ty — jag upprepar det — endast regeringen kan ha tillräcklig överblick över situationen för att bedöma, vad som i varje särskilt fall bör göras.

Emellertid synes det vara både onödigt och olämpligt att redan nu företaga så vidlyftiga åtgärder, som föreslås i herr Sven Perssons reservation. Han påyrkar först och främst en omedelbar och grundlig inventering av brödsädesmängden i hela riket. Detta tror jag emellertid icke skulle gå att verkställa på åtta dagar, ja, kanske inte ens på en hel månad. Det finnes många hundra tusen innehavare av brödsäd i vårt land, och att räkna ut allt detta blir nog en ganska invecklad sak. Vidare föreslås omedelbart införande av förbud mot utfodring av kreaturen med brödsäd. Ja, det är visserligen önskvärt, att brödsäden icke användes till utfodring av kreatur, och att stifta en lag går lätt, men att övervaka, att den efterlevs, är en helt annan sak. Jag tror icke, att riksdagen är synnerligen livad för att stifta lagar, där man icke har den minsta garanti för att dessa lagar efterföljas. Och det skulle man icke ha i detta fall. Vidare föreslås att »genom statsmakternas försorg de hos enskilda ägare befintliga lagren, vilka icke äro erforderliga för att tillgodose ägarens hushållsbehov, tvångsuttagas och göras tillgängliga för de legitima behoven», och slutligen vill man även ha maximipris fastställda. Ja, det kan ju hända, att man i en framtid av förhållandenas makt blir tvingad att vidtaga även så långt gående åtgärder, men det är dock icke skäl att göra det, förrän förhållandena verkligen påfordra detsamma.

Som sagt, här är det till sist endast regeringen, som har möjlighet att överblicka förhållandena och bedöma vad som bör göras. Och just därför att enligt utskottets förslag Kungl. Maj:t får de friaste händerna, får den största rörelsefriheten, just därför tilltalar mig utskottets förslag. Jag, liksom nog även många andra inom utskottet, skulle helst ha sett, att brödet utmalades till 95 %, och även beträffande en del andra detaljer kunde man väl tänka sig en något annan lösning. Men det finns ju skäl, som tala både för och emot,

Om förordningar ang. siktning av rågmjöl och ang. viss sammansättning av rågröd.

(Forts.)

Om förordningar ang. siktning av rågmjöl och ang. viss sammansättning av rågbröd.

(Forts.)

och jag är själv tveksam angående vilket som är det lämpligaste. Jag tror, att man icke bör vidtaga större ingrepp, större våld, än nöden kräver, och jag tror, att efter den principen kommer regeringen att framgå. Och ur den synpunkten kan det ju hända, att det är lika gott att stanna vid 85 %.

Emellertid, då utskottet lämnar Kungl. Maj:t den största rörelsefriheten beträffande dessa åtgärder, skall jag be, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan beträffande båda de föreslagna förordningarna.

Herr Jeansson i Kalmar: Herr talman! Det har under debatten från ett par talare riktats ett starkt klander mot kvarnindustrin, och då detta klander synes bero på bristande kännedom om förhållandena, så skall jag be att här något få bemöta detsamma.

Först skall jag då be att få vända mig mot min ärade kamrat på Kalmarbanken. Han äger ju visserligen kännedom om industrin, men vad han yttrade i ifrågavarande avseende är nog beroende på en missuppfattning beträffande uttagningen av kärnmjölet ur det sammalda. Han utgick från livsmedelskommissionens erinran på sid. 9 i den kungl. propositionen, att det, enligt vad från kvarnindustrins målsmän upplysts, vore möjligt att få någon rågsikt även vid förmalning av 95 % rågmjöl. Jag skall då be att få nämna, att på en förfrågan, som jag gjort hos den person, som lämnat denna upplysning, hur han tänkt sig att få rågsikt, vid förmalning av 95 % rågmjöl, meddelade han, att det finns en kundkrets för ett sekunda rågmjöl, vilket säljes under särskilt namn och icke som sammalet mjöl. Och detta mjöl tillverkas genom uttagning av något kärnmjöl vid sammalning med tillsättning av eftermjöl i stället. Denna kundkrets, långt uppe i Norrbotten, lägger huvudsakligen vikt på att få ett billigt mjöl. Och det är på grund av att denna kundkrets finnes, som man skulle kunna tillhandahålla rågsikt i viss omfattning. Det var alltså detta, som med det åberopade uttalandet åsyftats.

I varje fall skulle det röra sig om så ofantligt små kvantiteter, så att jag för min del kan icke förstå, att det kan hava någon betydelse. Sålunda vill jag därmed ha sagt, att det icke är det mjöl, som allmänt går, utan det är ett enstaka slag; och vidare berör det icke kvarnindustrin i sin helhet.

Så nämnde herr Magnusson också, att jag skulle sagt, att kvarnarna skulle finna åtgärden så sträng, om det utfärdades bestämmelser om 95 % i stället för 85 %. Nej, strängheten berör minst kvarnindustrin; för den gör det detsamma, vilken procenthalt det blir, utan jag sade, att det är stränga bestämmelser för allmänheten, då den icke får äta det bröd, som den är van vid.

Beträffande herr Månssons yttrande, skall jag upplysa honom om att det rykte, som han hört och som han lovat framföra, att kvarnarna icke hålla priset, icke är riktigt, om det berör kvarnföreningens medlemmar. Men det finnes kvarnar utom föreningen,

som icke äro bundna av föreningens priser. Nu tänker allmänheten icke alltid på att kvarnarnas pris är »fritt kvarn», under det att det tillkommer frakter och andra kostnader. Man tänker icke heller på att mellanhänderna skola ha sin förtjänst och att priset då blir högre än det, som fastsatts, då mjölet utgår från kvarnen.

Om förordningar ang. siktning av rågmjöl och ang. viss sammanställning av rågbröd.

(Forts.)

Så nämnde herr Månsson, att det på kvarnringens händer skulle finnas stora partier upplagrade. Det är icke riktigt. Kvarnringen har icke någon sådan befogenhet. Vad som finnes på de olika kvarnarnas händer är icke okontrollerat, ty kvarnarna ha åtagit sig att lämna successiva meddelanden till livsmedelskommissionen om vad som finnes på lager av in- och utländskt spannmål.

Herr Persson i Norrköping: Herr talman! Jag skall endast be att få säga några ord gent emot herr Pettersson i Bjälbo. Han säger, att han helst ville vara med om att det vid malning av råg uttages 95 %, men att man bör lämna Kungl. Maj:t rätt att göra, som Kungl. Maj:t vill. Jag anser bäst, att kammaren uttalar sig för den mening, den verkligen har, ty vad det här gäller är blott att göra ett uttalande, som icke är absolut bindande för Kungl. Maj:t. När nu första kammaren uttalat sig för att det vid malning av råg uttages 85 % mjöl, så bör icke denna kammare draga sig för att följa sin önskan eller besluta, att det vid malning skall uttagas 95 % mjöl. Sålunda bör i detta fall min reservation av kammaren bifallas.

Vidare säger herr Pettersson i Bjälbo, att de åtgärder, jag emnämnt, skulle vara åtminstone delvis omöjliga att realisera, nämligen i fråga om en inventering av spannmålslagren i vårt land på en vecka. Men det går ju i regel i varje socken att exempelvis hålla brandsyn på en vecka. Då bör det väl även med alla våra organisationsmöjligheter gå att få reda på spannmålslagren i vårt land på en vecka. Det kan gå i andra länder, och vi äro väl icke sämre i organisationsavseende än andra länder.

Slutligen uttalade han sig mot den av mig framhållna önskvärheten av att få förbud mot utfodring av kreaturen med brödsäd samt maximipriser. Jag vill dock uttryckligen här betona önskvärheten av att få till stånd maximipriser. Nödvändigheten därav demonstrerade förresten den siste talaren alldeles ypperligt, då han sade, att det blott är kvarnringens medlemmar, som hålla de överenskomna priserna, under det att alla utom ringen stående kvarnar anse sig oförhindrade att taga högre priser. Ja, talar då icke detta för icke blott behövligheten utan även nödvändigheten av maximipriser på mjöl, så att icke den ena kvarnen har tillfälle att taga mer betalt än den andra kvarnen?

Det kan icke, som jag i mitt första anförande framhöll, göras något förslag till uttalande om den saken nu, men möjlighet finnes, att frågan återkommer i annat sammanhang. Jag ber därför, herr talman, att få vidhålla mitt förut framställda yrkande.

Om förordning
ang. siktning
av rågmjöl och ang.
viss sammansättning
av rågbröd.
(Forts.)

Herr Ekeroth: Herr talman! Jag skall endast be att få säga några ord med anledning av de uppgifter, som herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet lämnade. Det framhölls i hans yttrande, att vid sista brännvinsbränningen hade bränts ungefär 40 % av det vanliga och att återstående 60 % var det överskott, som låg kvar för att användas för andra ändamål. Jag skulle endast vilja framhålla, att bränneriudkarna själva hade nedsatt sin bränning från 100 % till 40 %. När Kungl. Maj:ts förbud kom, voro ungefär 25 % tillverkade. Sålunda var det 15 %, av den beslutade tillverkningen som återstod d. v. s. 75 % av den ordinarie tillverkningen. Vidare vill jag framhålla, att förbudet träffade något ojämnt, då ju de större brännerierna redan slutat, under det att förbudet drabbade de smärre brännerierna med många delägare ävensom de herrgårdsbrännerier som börjat senare. Där låg en del potatis, och den har nog i stor utsträckning blivit använd till kreatursfoder på grund av de höga foderpriserna. Jag nämner detta endast för protokollets skull, ty annars skulle den lämnade uppgiften stå oanmärkt.

Så är det en annan sak jag vill tala om. Om icke potatismjölet kommer att bli använt till bröd eller för andra ändamål och exporten av potatismjöl är stängd, så komma potatismjölsfabrikerna i en ganska svår ställning för framtiden. Det har i allmänhet varit så under senare åren, att ungefär en årstillverkning legat i lager. Man har sålunda varit ett år i förväg beträffande tillverkningen. Nu har man hoppats och hoppas naturligtvis fortfarande, att det under detta år med de dyra tiderna skulle varit möjligt att utrensa överskottet, så att man för framtiden sluppe denna börda på potatismjölsfabrikationen.

Nu vill jag bara uttala den förhoppningen, att om det skulle visa sig, att potatismjölet icke komme att finna användning, utan vår livsmedelsfråga kommer att ordnas på annat sätt genom händelser, som vi icke nu kunna förutse, Kungl. Maj:t i fortsättningen ville, när denna sak är klarad upphäva de hinder i vägen för export av potatismjöl, som nu finnas. Om icke sådant hinder finnes, kunna de gamla lagren försäljas och förbrukas, och detta vore av stort intresse för potatisodlingen.

Jag finner väl, att regeringen icke kunnat göra på annat sätt än den gjort: jag har endast velat uttala den förhoppningen, att, om det ljusnar, det kommer en ändring i den riktning jag påpekat. Jag vill även framhålla, att mjölet ligger på många mellanhänder, så att det är icke direkt fabrikanterna, som få bära bördan, fastän denna mjölkvantitet givetvis kommer att hindra tillverkningen därest mjölet ej förbrukas.

Om jag ser på de förslag, som föreligga, vet jag knappast huru jag skall ställa mig. Jag har den uppfattningen, att kammaren gjorde bäst i att gå med på herrar Schottes och Eliassons reservation, och detta av den anledningen, att i den finnes, såvitt jag kan se, ungefär detsamma som i herr statsrådets och chefens för jordbruksdepartementet yttrande beträffande inblandning av olika produkter i

rågbrödet. Jag tror det vore det allra bästa att stödja den reservationen, som i sak är ungefär detsamma som Kungl. Maj:ts förslag. Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till nämnda reservation.

Om förordningar ang. siktning av rågmjöl och ang. riss sammansättning av rågbröd.

Herr Magnusson i Kalmar: Herr talman! Med anledning av herr Jeanssons i Kalmar yttrande skall jag be att få säga några ord. Jag kan försäkra kammarens ledamöter, att det skulle aldrig falla mig in att på detta ställe göra ett uttalande, som jag icke kunde stå för. Det uttalande jag sålunda gjort grundar sig på egen erfarenhet och kännedom om verkliga förhållandet. Jag lämnar frågan öppen för övrigt till herrar kvarnindustriidkare att svara på; hur skall man kunna vid sammalning samtidigt med sammald även få en biprodukt, som man kan beteckna såsom rågsikt? Jag vet det, men jag lämnar frågan öppen att svara på.

Jag tror, att med det anförande, som herr Jeansson hade, ha vi fått bevis för, att vad jag framhållit är riktigt, nämligen att det finnes kvarnar, som även vid rågförmalningen använda det system, som jag erinrat om, men de motivera detta därmed, att dessa kvarnar ha en viss kundkrets uppe i Norrland, vilken fordrar denna billiga — för att icke säga något annat — mjölsort. Jag tillåter mig tvivla på, att det är den s. k. kundkretsen, som framskapat denna mjölsort. Nej, det är mjölsorten, som framskapat kundkretsen såsom ju förhållandet beträffande varor i regel är.

Jag har icke velat rikta någon som helst förebråelse i mitt anförande mot vare sig kvarningen eller andra, men jag har icke kunnat underlåta att säga vad jag sagt, då kvarnindustriidkarna påpeka att här finnes en möjlighet att vid tillverkning av sammalet mjöl åstadkomma ett mjöl, som betecknas som rågsikt, varigenom allmänheten skulle få rågsikt samtidigt som man kan få sammalet mjöl. Då vill jag understryka, att den rågsikten får man på bekostnad av kvaliteten hos det sammalda mjölet.

Herr Olsson i Berg: Herr talman! Jag skall endast be att få säga några ord med anledning av att herr Persson i Norrköping framhöll såsom en nödvändig åtgärd att regeringen borde utfärda förbud för användande av brödsäd till utfodring av kreatur. Att herr Persson i Norrköping finner en sådan åtgärd bra kan ju vara en sak, men att denna åtgärd därför skulle vara rättvis och praktisk, blir en annan sak. För min del vill jag bestrida rättvisan härav. Måne det kan vara rättvist förbjuda lantmännen att använda av sin egen skörd till utfodring av kreatur, om de finna detta med sin fördel förenligt nu, då kraftfodret är så orimligt dyrt och då på vissa slag av kraftfoder tidtals är brist? På samma gång man bestämmer maximipriset på lantmännens produkter vill man också ha fram ett förbud mot användande av brödsäd till kreatursfoder, men man hör icke alls av, att några maximipriser borde bestämmas för kraftfodret, som nu är för dyrt och som lantmännen äro tvingade till att köpa i år, då

(Forts.)

Om förordningar ang. siktning av rågmjöl och ang. viss sammansättning av rågbröd.
(Forts.)

de fingo inhösta en så klen skörd förlidet år. Här synes verkligen ingen blick, ingen omtanke för hur det går med lantmännen, lantbruket och modernäringen, det får gå huru det kan därmed, och likväl skola vi alla härifrån få vår föda. Jag undrar, vart det skall bära hän, om riksdag och regering skulle följa sådana förslag, och detta särskilt då ännu intet nödläge föreligger. Jag anser, att sådana bestämmelser skulle vara ägnade att skada lantmännen och jordbruket och vill endast uttala min och många lantmäns protest mot förslaget om förbud för lantmännen att få använda av sin egen skörd till utfodring av kreatur.

Herr Månsson: Herr talman! Om jag icke missminner mig, förekom för några år sedan en tulldebatt, vari jag i förbigående påpekade, att man genom det system, som nu varat i ett fjärdedels århundrade, så småningom kommit därefter, att man systematiskt försåg Norrland med sämre mjölprodukter än som lämnades till rikets övriga delar, där man hade tillfälle att genom den fullmogna skörden på egna ägor jämföra den köpta produkten med den hemma producerade. Herr Jeansson i Kalmar har nu givit mig bevis på, att så verkligen var fallet och att jag då icke högg i vädret, som det påstods. Han säger, att det finnes en kundkrets av bagare, som köpa sådant mjöl, och att denna kundkrets finnes i Stockholm och Norrland. Det är ju ganska upplysande och betecknande. Här i Stockholm skulle ju finnas en sorts kontroll å livsmedel; det är då märkvärdigt, att den icke upptäckt en sådan trafik. Men, som sagt, man kan märka, att vårt bröd, det sammalda och surdegsbakade, skiljer sig från sådant bröd i utlandet, liksom man också kan märka, att det norrländska brödet och stockholmsbrödet icke hålla måttet, jämförda med det blekingska eller det skånska brödet.

Samme talare gjorde den reservationen, att min uppgift beträffande kvarnringen icke skulle vara riktig. Ja, jag vet icke, om det här varit fråga om medlemmar av kvarnringen eller någon utom densamma stående, men om det är så, att de utom kvarnringen stående kvarnarna operera godtyckligt, så synes mig av behovet väl påkallat, att maximipriser införas, som binda såväl kvarnringen som de utom kvarnringen stående kvarnarna.

I mitt föregående anförande glömde jag en sak. Jag ville framhålla, att ehuru man icke mot potatis i brödet kan rikta anmärkningen, att det skulle sakna smak, så kommer dock ett påbud att ha den verkan, att potatisen fördyras över hela landet. En talare på Dalabänken sade nyss till mig, att en småhandlare i går begärt 11 kr. tunnan för potatis, och när man kommer upp i sådana priser, så närmar man ju sig hungersnöden med rask fart. Jag tror därför, att utsikten till ett sådant fördyrande av ett så nödvändigt födoämne som potatis bör avhålla oss från

att gå med på ett sådant förslag för närvarande som potatisinblandning i brödet.

Herr Hamilton: Herr talman! Ja, har man som jag idag varit en uppmärksam åhörare, har man nog svårt att finna anledningen till denna långa debatt. Alla ha ju varit eniga om i sina uttalanden, att om en tvångslagstiftning, som den föreliggande lagen onekligen blir, kan undvikas, detta bör ske. Alla ha varit eniga om, att därest en sådan lagstiftning skulle bli erforderlig för att tillförsäkra vårt lands befolkning nödig brödföda intill nästa skörd, så måste den komma till stånd, och slutligen ha också alla varit eniga om, att endast regeringen, som med livsmedelskommissionen vid sin sida har tillgång till nödiga utredningar, är i tillfälle bedöma vad situationen under ständigt skiftande lägen kräver.

Herr Petersson i Lidingö villstad har erkänt, att det är föga skillnad mellan utskottets och herr Schottes förslag. Herr Sven Persson i Norrköping har å det socialdemokratiska partiets vägnar instämt i herr Schottes förslag, herr Ekerot av högern har gjort detsamma, och jag vågar hemställa, om vi icke i denna kritiska allvarstid skulle kunna i dag fatta ett enhälligt beslut, genom att ena oss om detta medlingsförslag, som visserligen ger fria händer åt regeringen men som tillika uttalar den mening, att en fördyring av livsmedlen genom åtgärder från regeringens sida bör om möjligt undvikas. Jag vågar därför hemställa, att vi alla nu ena oss om detta förslag och därmed även avsluta debatten.

Jag yrkar, herr talman, bifall till herr Schottes förslag.

Herr Jeansson i Kalmar: Herr talman! Om ifrågavarande mjöl försåldes som sammalet rågmjöl, då skulle man helt visst icke kunna försvara en sådan sak, men det försäljes ju icke under namn av sammalet rågmjöl, utan det är, enligt vad som meddelats, ett särskilt märke. Jag kan nämna, att detta mjöl icke enbart användes till bröd utan till foder — jag talar nu icke om nuvarande utan under normala förhållanden. Det är ett sekunda mjöl, som användes i stor utsträckning till foder, och köpes för det billiga prisets skull. Samtidigt kan man naturligtvis få köpa sammalet mjöl till högre pris, men det skadar ju icke, att en köpare kan få välja och taga vilket mjöl han vill.

Härmed tror jag mig ha bemött de anmärkningar, som framställts mot kvarnindustrien rörande denna sak.

Vidare skall jag be att få erinra herr Månsson om att jag aldrig yttrat, att stockholmsbagare använda detta mjöl. Jag vet icke, varifrån herr Månsson fått denna uppgift.

Jag ber också att få fästa herr Månssons uppmärksamhet på, att han missuppfattat mitt förra anförande, då han sade, att den rågsikt, som kunde uttagas av mjölet, skulle uppgå till 4,000 ton. Nej, jag framhöll, att besparingen av rågen utgjorde endast 4,000 ton om den förmaldes till 95 % emot 85 % mjöl. Och då frågar jag: viljen I vara med om att för denna ringa besparing på några tusen

Om förordningar ang. siktning av rågmjöl och ang. viss sammansättning av rågbröd.

(Forts.)

Om förordningar ang. siktning av rågmjöl och ang. viss sammansättning av rågbröd.
(Forts.)

ton införa dessa stränga bestämmelser — för den konsumerande allmänheten?

Herr Magnusson i Kalmar: Herr talman! Jag skall icke längre tvista med herr Jeansson i detta ämne, men jag skulle vilja veta, under vilken benämning man säljer sådant mjöl, som här varit på tal.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad, framställde herr talmannen till en början beträffande punkten 1:o) propositioner på 1:o) bifall till det av utskottet i punkten framlagda förslaget samt 2:o) avslag därå och bifall i stället till det förslag, som innefattades i punkten 1:o) av den utav herr Persson i Norrköping vid utlåtandet fogade reservationen; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övertvägande ja för den senare propositionen. Votering begärdes emellertid av herr Petersson i Lidköping villastad, i anledning varav nu uppsattes, justerades och anslogs följande omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren, med avslag å lagutskottets hemställan i punkten 1:o) av utskottets förevarande utlåtande nr 3, bifaller det förslag, som innefattas i punkten 1:o) av den utav herr Persson i Norrköping vid utlåtandet avgivna reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan.

Voteringen utvisade 101 ja mot 67 nej, vadan kammaren med avslag å utskottets hemställan bifallit det förslag, som innefattades i punkten 1:o) av den utav herr Persson i Norrköping avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen.

Vidare gav herr talmannen beträffande punkten 2:o) propositioner på 1:o) bifall till utskottets förslag, 2:o) avslag därå och bifall i stället till det av herr Schotte under överläggningen gjorda yrkandet samt 3:o) bifall till det yrkande, som under överläggningen framstälts av herr Ekerot; och fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i den under 2:o) upptagna propositionen.

§ 8.

Vidare föredrogos vart efter annat:

lagutskottets utlåtande, nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 19 kap. 17 § strafflagen; och

andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 1, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t med hemställan om vissa ändringar i gällande stadga angående folkundervisningen i riket.

Vad utskotten i nämnda utlåtanden hemställt bifölls.

§ 9.

Härefter företogs till behandling andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 1, i fråga om skrivelse till Kungl. Maj:t angående visst tillägg till § 40 i hälsovårdsstadgan.

Ang. tillägg till § 40 i hälsovårdsstadgan.

Sedan utskottets hemställan blivit uppläst, begärdes ordet av

Herr Thorsson, som yttrade: Efter den långa debatt, som nu förts, är det väl icke skäl att gå in i någon längre diskussion angående detta ärende. Men jag skall dock be att få säga några få ord.

Den framställning, som vi gjort i vår motion, avser ju att i samhällen, där man har hälsovårdsnämnd och hälsovårdspolis, denna nämnd skall ha åklagarmakten i fråga om hälsovårdsangelägenheter. Utskottet har nu ansett, att detta skulle vara en stor olägenhet ur principiell synpunkt i fråga om rättegångsförfarandet. Jag vill villigt medgiva, att man i detta fall kan allvarligt överväga och diskutera, vilket som skulle vara det lämpligaste. Men jag tror, att utskottet gör sig skyldigt till ett underskattande av hälsovårdsmyndigheternas intresse för dessa angelägenheter, när utskottet befarar, att ett överlämnande till hälsovårdsnämnderna av ifrågavarande saker skulle verka därhän, att dessa nämnder försummade, vad som till dem överläts. Hälsovårdsnämnderna äro dock sammansatta av förste stadsläkaren, polismästaren och en representant för magistraten, så man får ju säga, att de äro kompetenta att sköta ett sådant uppdrag som detta. Jag kan därför icke gilla den uppfattning, som utskottet här har gjort sig till tolk för. Men då, enligt vad som framgår av utskottets utlåtande, själva denna principfråga så att säga inte för tillfället är aktuell, enär hela ärendet är föremål för en undersökning av en kommitté, vilken redan i den närmaste framtiden skulle vara färdig med sitt yttrande, så har jag icke något yrkande att göra, utan har endast med dessa korta ord velat säga, att jag som motionär icke obetingat kan underskriva utskottets motivering för sitt avslagsyrkande.

Vidare anfördes ej. Efter det herr vice talmannen, som under herr Thorssons yttrande ånyo övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, framställt proposition i ämnet, biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 10.

Herr statsrådet *Vennersten* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition, nr 32, angående årligt understöd åt biträdande postexpeditören *Elin Hedvig Carolina Axelsson*.

Denna proposition blev på begäran bordlagd.

§ 11.

På förslag av herr vice talmannen, som meddelade att om tiden för valen överläggning ägt rum med första kammarens talman, beslöt kammaren att lördagen den 20 innevarande februari företaga val av tjugufyra valmän för utseende av fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret jämte suppleanter för riksdagens fullmäktige i nämnda bank och kontor, ävensom av sex suppleanter för dessa valmän.

§ 12.

Till bordläggning anmäldes:

konstitutionsutskottets utlåtande, nr 3, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående användande i vissa fall av proportionellt valsätt vid val till skolråd samt gemensamt kyrko- och skolråd;

bankoutskottets utlåtanden och memorial:

nr 6, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 2 angående fastställande av postverkets stat för driftkostnader år 1916, i vad densamma innefattar förslag om beviljande av årliga understöd åt vissa personer, ävensom i en ämnet väckt motion;

nr 7, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition nr 3, angående fastställande av telegrafverkets stat för driftkostnader för år 1916, i vad densamma innefattar förslag om beviljande av årliga understöd åt vissa personer, dels ock en i ämnet väckt motion; och

nr 8, i anledning av justitieombudsmannens framställning om pension för sekreteraren i justieombudsmansexpeditionen *K. von Matern*;

lagutskottets utlåtande, nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om anstånd med erläggande av vissa patentavgifter; samt

andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande, nr 1, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående förläggningssorten för hovrätten över Skåne och Blekinge.

§ 13.

Justerades protokollsutdrag.

§ 14.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Julin</i>	under 2 dagar fr. o. m. den 19 febr.,			
» <i>Bäcklund</i>	» 6 » » » 20 »			
» <i>Uddenberg</i>	» 6 » » » 19 »			
» <i>Magnusson</i> i Kalmar	» 6 » » » 18 »			
» <i>Olsson</i> i See	» 8 » » » 20 »			
» <i>Anderson</i> i Råstock	» 4 » » » 19 »			
» <i>Borggren</i>	» 8 » » » 18 »			
» <i>Magnusson</i> i Tumhult	» 5 » » » 23 »			
» <i>Westman</i>	» 6 » » » 20 »			
» <i>Lindwall</i>	» 8 » » » 18 »			och
» <i>Johansson</i> i Huskvarna	» 4 » » » 20 »			

§ 15.

Ordet lämnades härefter på begäran till

Interpellation.

Herr Höglund, som yttrade: Den företagna mobiliseringen i vårt land har som bekant drabbat särskilt tungt en viss kategori av de värnpliktige, nämligen A-klassen vid flottan. A-klassen inkallades den 4:de augusti. Efter några få dagar hemsändes emellertid åter en stor kontingent — enligt uppgift 1,100 man ensamt vid Stockholms station — såsom övertalig och därför obehövlig. Sedan dess har en del hemförlovats undan för undan; men dock ha åtskilliga hundratal kvarhållits och kvarhållas fortfarande, ehuru det synes rimligt att avlösning här ägt rum i likhet med vad fallet varit i övrigt. De kvarhållna utgöras väsentligen av korpraler och första klass sjömän, vilka i egenskap av före detta stamanställda snarare borde ha kunnat påräkna en välvilligare behandling. Den undantagsställning man sålunda givit åt nämnda kategori har helt naturligt framkallat mycket missnöje, då många av dessa värnpliktige, på grund av den långa tjänstgöringen och ovissheten när de möjligen kunna komma att bli avlösta, förlorat sina civila anställningar eller minskat möjligheten till befordran för sig eller på andra sätt lidit men av denna sak. Man finner det underligt, att ej avbyte skulle kunna äga rum med dem, vilka hemförlovades i början av mobiliseringen, och orättvist att bördorna så ojämnt fördelas. De värnpliktige ha också givit uttryck åt sina önskemål i en särskild petition, som emellertid ej lett till något verksamt resultat. I pressen har visserligen uppgivits, att flottans A-klassare skolat bli fria till den första februari, men detta har endast gällt ett mindretal, och ännu kvarhållas ensamt här i Stockholm — enligt uppgift som kommit mig till handa — nära 400 man. Upprepade gånger ha många av dessa inlämnat ansökningar om att bli avlösta, vidfogande intyg som visat att de eljest

Interpellation. riskerade sina platser; men likväl ha de fått avslag, och hänsyn
(Fortis.) har huvudsakligen endast tagits när de sökande haft familj
att försörja.

Det förefaller emellertid, som om här beginges en stor orätt
mot dessa värnpliktige, och både klokhet och humanitet synas
bjuda, att vederbörande snarast går deras önskningar om av-
lösning till mötes.

Jag hemställer därför vördsamt att få rikta följande frågor
till herr sjöministern:

1. Vad är anledningen till, att icke samtliga den 4:de
augusti förra året mobiliserade av A-klassen vid flottan ännu
beretts avlösning?

2. Kunna de från den tiden ännu kvarhållna påräkna av-
lösning inom kort?

3. Anser herr sjöministern det icke rimligt, att en särskild
gottgörelse lämnas åt dessa mobiliserade utöver den avlöning
som nu kommer dem till del?

Ifrågavarande anhållan bordlades.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3,54 e. m.

In fidem
Per Cronvall.